

BOLLA DEZSŐ

CSEPEL 1956

Fények és dokumentumok

Bolla Dezső

CSEPEL 1956

Tények és dokumentumok

Bolla Dezső

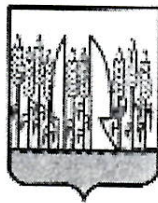
CSEPEL

1956

II. Kiadás

Az 1956-os forradalom tiszteletére

Kiadja:
Budapest-Csepel Önkormányzatának
'56-os Emlékbizottsága

Budapest – Csepel 2005

A hősök, az áldozatok és a szenvedők emlékére.

Bolla Dezső

Lektorálta:

Imre Erzsébet

Kovács Sándor

ISBN 973 219 706 2

Különnyomat Bolla Dezső kiadatlan
Csepel története a honfoglalástól a XX. század végéig című könyvéből

Készült a Rádióprint Nyomdájában
1088 Budapest, Szentkirályi utca 34., Tel.: 266-5932
Tördelő-szerkesztő: Varga Csaba
Vezető: Oláh György

1. Előzmények

1956 őszén forradalom volt Magyarországon. Forradalom volt, mely megroppantotta az egypárti diktatúra alapjait. Szabadságharc volt, melyet egy kis nép folytatott egy világbirodalom ellen. S ha győzött is a túlerő, a rajta ejtett sebek soha nem gyógyultak be. Fénye a leverést követő több évtizedes rágalomhadjárat ellenére nem halványult. 1956 a magyar nemzet 1989-ben kibontakozott megújulásának alapjául szolgált.

Története ma már hazánk dicső sorsfordulói, hősei múltunk nagyszerű személyiségei közé számítanak. Csepelnek akkor is – mint a magyar történelem során annyiszor – megpróbáltatásokkal terhes szerep jutott.

Előbb az októberi események előzményeit taglaljuk, majd a hősök és áldozatok emléke előtt tisztelve a forradalom legfontosabb eseményeit tekintjük át, két szakaszra tagolva.

A magyar kormány – feladva az ország el nem kötelezettségét – 1940 őszén csatlakozott a német–olasz–japán háromhatalmi egyezményhez, szembefordult az európai demokráciákkal, szövetséget kötött a nemzetiszocialista-fasiszta államokkal. Majd azzal, hogy 1941. június 27-én a hitleri Németország oldalán belépett a Szovjetunió elleni háborúba, az ország sorsa megpecsételődött.

Csepel ebben az időszakban a magyar hadiipari termelés központja volt, a Weiss Manfréd Művek (WM) alkalmazotti létszáma 1943-ban meghaladta a 35 ezer főt.

A háború 1944-ben érte el a községet. A német megszállás után tavasztól őszig egyre visszatérő, lakóterületet, gyártelepeket is romboló bombázások sújtották.

Súlyos emberi és anyagi áldozatok árán 1945. január 9-én hajnalban – miután a német csapatok elhagyták a községet – Csepel felszabadult. A szovjet Vörös Hadsereg délelőtt szállta meg a lakóterületet és a gyárakat. A települést és a WM gyárat több hónapon át egymás mellé rendelt szovjet katonai parancsnokságok felügyelték. A község a szociáldemokratákból, kommunistákból és a polgárság képviselőiből megalakult Nemzeti Bizottság irányítása alá került. Nehéz körülmények között, de a lakosság áldozatkészségének köszönhetően kezdetét vehette a romeltakarítás, az újjáépítés és községfejlesztés: 1947-ban felépült a szülőotthon majd a szakorvosi rendelő, amit iskolák, lakónegyedek és a gyorsvasút kiépítése követett.

A csepeli gyártelepek kiemelkedő szerepet töltek be az ország újjáépítésében, megrendeléseik jelentős részét képezték a jóvátételi szállítások.

Annak ellenére, hogy 1945–46-ban a csepeliek többsége a szociáldemokrata pártot támogatta, a Magyar Kommunista Párt sztálinista országos vezetői a helyi gazdag munkásmozgalmi hagyományokat kisajátítva erőltették a „Vörös Csepel”- mítoszt. Rákosi Mátyás számos, az országot érintő döntésnél a csepeli kommunistákra támaszkodott, Csepel dolgozóira hivatkozott. Öccsét nevezte ki a WM gyár vezérigazgatójává, majd a gyár elnevezését Rákosi Mátyás Vas- és Fémművekre (RM) változtatták. A csepeli nagyüzemeket államosították, vagy szovjet–magyar vegyesvállalatok kezelésébe kerültek.

1948-ban a két munkáspárt erőszakos egyesítésével felszámolták a magyar, és azon belül a nagy múltú csepeli munkásmozgalmat. Csepel 1949-re kizárólagos kommunista vezetés alá került.

A demokratikus pártokat feloszlatták. A képzett szakembereket és az elhivatott vezetőket háttérbe szorították, áthelyezték, leváltották, elbocsátották, egy részüket internálták, bebörtönözték.

A törvénysértések és az emberek megfélemlítése már 1945-ben megkezdődött Csepelen is, a német származásúak kényszermunkára vitelével, internálásokkal. 1946-ban Demény Pál és csepeli harcostársai bebörtönzésével, meghurcolásával, 1948 után a jobboldalinak bélyegzett szociáldemokraták elbocsátásával, Ivanics István és mások elítélésével folytatódott. Még a régi kommunistákat, 1919-es vöröskatonákat is mellőzték.

A Margit körüti fegyházban 1950. február 4-én kivégezték Magasházy Ödönt, a WM gyár főmérnökét, akit államellenes összeesküvés és kémkedés hamis vádjára alapján ítélték halálra.

1951-ben letartóztattak huszonegy összesküvéssel gyanúsított csepeli fiatalot, közülük kilencet fegyveres összeesküvéssel vádoltak meg és ítélték el 1952-ben. A főmérnök fiát, Magasházy Ádámot és Sallay Ernőt halálra, a többi vádlottat 10-12 év közötti börtönre ítélték. A két húszéves fiatal 1952 júniusában kivégezték.

A gyanakvás, a bizalmatlanság és a megfélemlítés megmérgezte az emberi kapcsolatokat. Milliók hitét, önértékét sértette a rendszer vallásellenessége, a hívő emberek megalázása, háttérbe szorítása. Mindezek ellenére a csepeli templomokat sokan látogatták és ezrek vettek részt a körmeneteken. Miközben biztosították a korábban a közép- és felsőfokú oktatásból kirekesztett munkás-paraszt származású fiatalok továbbtanulását, nehezítették vagy megakadályozták az értelmiségi és polgári származásúak középiskolai és egyetemi felvételét. Az ifjúság lelkesedését megtörték a hirdetett és tanított marxista-leninista eszmerendszer felismerhető ellentmondásai és a megvalósítását célzó erőszakos, türelmetlen politikai gyakorlat.

Csepelről több ezer megbízhatónak minősített „munkáskádert” emeltek ki. Sokan kaptak különböző állami, gazdasági, politikai vagy pártmegbízást.

A magántulajdonban lévő kisüzemeket, üzleteket, bérlakásokat államosították. A polgárság képviselőit eltávolították a helyi vezető testületekből és kirekesztették a közéletből.

A korabeli legnagyobb magyar nagyközséget, Csepelt 1949 szeptemberében megyei várossá minősítették, majd 1950. január 1-jén a lakosság megkérdezése nélkül Budapesthez csatolták. Csepel a főváros XXI. kerülete lett.

A helyi hiányos képzettségű kommunista vezetők erejét lekötötte az örökölt, közben kialakult és támadt gondok, feszültségek áthidalása, a Csepelre kiosztott szerepnek, követeleményeknek való megfelelés idegtépő kényszere.

Az 1950-es évek elejére válságba került a sztálini orosz–szovjet rendszerrel együtt annak Rákosi vezette, erőszakkal kialakított magyar változata. A válság tünetei Csepelen is jelent-

keztek. A túlfeszített iparfejlesztés miatt bekövetkezett népességnövekedést a lakásépítések üteme képtelen volt követni. Miközben megtorpant a terület fejlődése és egyre bizonytalanabb lett az ellátás, csökkentek a jövedelmek. Az agg és kérlelhetetlen diktátornak, Sztálinnak 1953. március 5-én bekövetkezett halála után a szovjet vezetők által kezdeményezett változások következtében 1953 júliusában Nagy Imre alakíthatott kormányt.

A kegyetlen terror ellenére a normarendezések, bérelvonások idején a Rákosi Művekben 1953-ban és 1956 elején is voltak tiltakozó munkabeszüntetések.

Nagy Imrének a magyarországi szocializmus emberségessé tételére, a gazdaság fellendítésére tett kísérlete Rákosi és elvbarátai gáncsoskodása miatt erejét veszítette. A gazdasági nehézségek kiküszöbölésére nem alakult ki megvalósítható program. A sztálinista központi vezetőség Nagy Imre hazaszeretetését más népekkel szembeni gyűlöletkeltésnek, az önkény elleni fellépését árulásnak minősítette. A közszeretetnek örvendő miniszterelnököt hazug rágalomokkal vádolták és 1955 áprilisában leváltották. A hatalmat visszaszerző, súlyos bűnökkel terhelt Rákosi-klika képtelen volt a válság megoldására.

1955 májusának elején a Német Szövetségi Köztársaság önrendelkezési jogot nyert, belépett az Egyesült Államokat, Kanadát és a nyugat-európai tőkés országokat tömörítő katonai szövetségbe, a NATO-ba. Megalakult a fejlett tőkés államokat tömörítő Nyugat-Európai Unió. A kommunista kelet- és közép-európai államok válaszul – szovjet vezetéssel – katonai szövetségre léptek az 1955. május 14-én megkötött Varsói Szerződés keretében. A hazánkat hosszú évtizedekig terhelő szerződést az újonnan választott miniszterelnök, Hegedűs András és a csepeli munkából lett varsói nagykövet, Drahos Lajos írta alá. Május 15-én a második világháborúban győztes hatalmak által megkötött osztrák államszerződés következtében a megszálló szovjet hadsereg Ausztria elhagyására kényszerült. Addig a Vörös Hadsereg egységei az ausztriai megszálló hadsereg utánpótlásvonalának biztosítására hivatkozva tartózkodtak Magyarországon. Ezt követően a Varsói Szerződés adta a jogalapot a szovjet hadsereg hazánkban ideiglenesnek mondott, további harminchat évig tartó állomásozására.

A nemzetközi helyzet – átmeneti romlása után – 1955 nyarán enyhült. A pártvezetés sikertelen gazdaságpolitikáját már nem indokolhatta a kedvezőtlen külpolitikai állapotokkal. A rendszer népszerűsítése érdekében fokozták a meggyőzésre irányuló propagandamunkát. A legjobb agitátorokat kitüntették. Az emberek kiábrándultságát csak fokozta a hangzatos szövegekkel folytatott vég nélküli győzködés.

Újrarendezték a normákat, a dolgozóktól kisebb bérért nagyobb teljesítményt követeltek, tovább erőltették a munkaversenyeket. A növekvő feszültséget népünnepélyekkel, kisebb-nagyobb elismerésekkel, szociális, kulturális juttatásokkal próbálták oldani. Királyerdőben a kimerült kohászok pihentetésére éjjeli szanatóriumot létesítettek. Az Állomás utcában a fiataloknak átadták a régi Leventeotthonból kialakított Ifjúság Házát. A RM-ben a termékek minőségének javítása céljából üzembe helyezték a precíziós öntödét és az országban először kialakított izotóplaboratóriumot. Az RM-ben az 1955-ös terveket teljesítették, legalábbis papíron, a kohászat túlteljesített, csak a Golyóscsapágygyár maradt le a célkitűzésektől. Miközben a termelés sok tekintetben akadozott, a kiábrándultság egyre inkább elégedetlenségbe csapott át. A párttagság csökkent. A Rákosi Művek pártvégrehajtó bizottsága 1956 januárjának elején így értékelte a Csepelen kialakult állapotokat: „Néhány napja, hogy befejeződött az 1955-ös esztendő, melynek eredményei bizonyítják, hogy Csepel dolgozói szilárdan állnak pártunk mögött, hogy magukévá tették pártunk határozatait, hisznek a

pártban... Az 1956. évi feladataink nagyobb erőfeszítést követelnek, ... hogy egy év múlva ismét elmondhassuk, hogy Csepel hű maradt régi hírnevéhez.” Pedig e derűlátásra semmi nem szolgáltatott okot. Az ország gazdasági életében uralkodó bizonytalanságot jellemezte a Fogaskerék 1956. január 7-én megjelent cikkének bevezetője: „1956-ban beléptünk a második ötéves terv első esztendejébe. A terv adatai csak pár hónap múlva lesznek ismertek.”

A társadalmi és gazdasági életben jelentkező bajok elmélyülését még tovább fokozták az év elején egymást követve lesújtó, vészjósló természeti csapások. Január 12-én reggel nagy erejű földrengés okozott riadalmat. A földrengés középpontja Csepeltől néhány kilométerre, Dunaharaszti, Taksony és Németújfalú térségében volt. A kerület lakóházaiban és a gyárakban szerencsére nem keletkeztek súlyosabb károk, de a vidékről a gyárakba járó dolgozók ezreit sújtotta a földrengés. Csak az RM dolgozó közül 2800 ember szenvedett kárt. A károsultakat a gyárak építőanyaggal, a dolgozók rohammunkával és pénzadományokkal támogatták. A bajokat tovább fokozta a február elején beköszöntő szokatlanul nagy hideg és havazás. A gyárakban szigorú energiatakarékossági intézkedéseket hoztak. Az iskolákban meghosszabbították a minden évben szokásos téli szünetet. A gyerekek kezdeti örömét a rosszul fűtött lakások hidege azonban lehűtötte.

Március elején a Nagy-Duna vízszintje rohamosan emelkedett, megerősítették a gátakat, járőrszolgálatot létesítettek. Felkészültek a védelemre. Az árvíz ott, ahol nem várták, a Soroksári-Duna-ág zsilipekkel szabályozott, jórészt árvízvédelmi gátakkal nem védett területén következett be 1956. március 8-án. A Kis-Dunát délről lezáró Tassi zsilip a földrengés miatt megroppant, vasbeton szerkezetét a Duna magas vízállása miatt megnövekedett óriási nyomás átszakította. A folyásiránnyal ellentétesen bezúduló víz néhány óra alatt előntötte a Ráckevei-Duna-ág addig zsilippel védett árterét. A csepeli kajaktelepet öt óra alatt elborította a két és fél méteres jeges ár, a Királyerdőt szegélyező Hollandi úton méteres víz állt. A Csepeli Vasas Sportegyesület kajaktelepének felszereléseit, köztük a melbourne-i olimpiára épülő sporthajókat az egyesület kajakosai, kenusai mentették ki a jeges vízből.

A Szovjetunió Kommunista Pártja az 1956 februárjában megtartott XX. Kongresszuson megjelölte a kibontakozás módját, és azzal, hogy elítélte a múlt súlyos bűneit, utat nyitott a békésebb együttélés felé.

A kongresszus a hazai közvéleményre is erős hatást gyakorolt. Ha nem is volt remélhető, hogy Sztálin utódai szakítanak a hagyományos nagyhatalmi törekvésekkel, mégis várható volt, hogy csökken hazánk kiszolgáltatottsága, és az MDP vezetői követik orosz barátaikat. A szovjet példákat addig szolgai módon másoló magyar kommunisták ekkor azonban szakítottak évtizedes hagyományaikkal, nem vonták le a megfelelő következtetéseket, nem távolították el a párt bűnös vezetőit. Saját hibás politikájuk igazolására a kongresszus ajánlásait próbálták felhasználni. A változások iránti remény hamar szertefoszlott.

Az RM-ben április 4-e tiszteletére felszabadulási műszakot hirdettek. Ki gondolhatta április 3-án, amikor a csepeli szovjet katonai temetőben „az örök hála” jelképeként felavatták Gyenes Tamás szovjet katonát ábrázoló szobrát, hogy az óriás bronzalak csak néhány hónapig áll magas talapzatán. „Nagyszerű eredményekkel fejeződött be a gyárban a felszabadulási verseny”, mintha minden rendben folyna, még mindig nagy sikerekről írtak a Fogaskerék 1956. április 7-i számának első oldalain. Ezen a napon jött utoljára Csepelre Rákosi Mátyás, a nevét már egyre nehezebben elviselő Vas- és Fémművek dolgozóinak körébe. Már nem fogadta pattogó indulókkal a fúvószenekar, tiszteletére nem lobogózták fel az épületeket. A pártaktíván elmaradtak a szertartásos, felállva szolgáltatott, ütemes, kemény vaspata és a szünni nem akaró „éljen Rákosi, éljen a párt” kiáltások. A szolgalelkű felszólalók

után egyre többen bíralták a párt politikáját, szóba kerültek az elkövetett hibák után a bűnök is. A dicsőítéshez szokott pártvezért személyre szóló bírálatok érték. Végül, amikor az igazi csepeli hagyományokhoz méltó módon egy vasgyári munkás lemondásra szólította fel a pártvezért, Rákosi köszönés nélkül hagyta el egykori dicsőségének színhelyét. Erről a látogatásról egy sor sem jelent meg a Fogaskerekben.

1956 elején az RM 25 ezer alkalmazottjának közel a fele, 12.001 fő volt tagja a Magyar Dolgozók Pártjának. A sokezres párttagság küldöttei április 15-én tartottak a gyárban pártértekezletet. A gyűlést – tanulva az egy héttel előbbi kudarcból –, gondosan előkészítették. Az összejövetelel elhangzott pártbizottsági beszámoló a gyár helyzetének hagyományosan hamis elemzésére korlátozódott. Megállapították, hogy az „RM kollektívája igen jó munkát végzett.” A még nagyobb eredmények elérését a „jobboldali elhajlás” akadályozta. A Rákosiról elnevezett gyár vezérhű irányítói szemforgató módon a személyi kultusz elleni harcra szólították fel a párt tagjait. A párt taglétszámának csökkenését nem a párt politikájától való elfordulással, hanem a szervezésért felelős osztályvezető hosszú ideig tartó hiányával magyarázták. Miközben a gyár munkásainak 1955 végén 1296 forintos átlagbére csak szűkös megélhetésre volt elég, amikor az emberek tűrőképessége napról-napra csökkent, akkor a helyi pártvezetők arról szónokoltak, hogy mit vár el Csepel dolgozóitól „joggal a párt és a kormány”.

Megkezdték az újabb ötéves terv előkészítését, az elképzelésekről erőltetett vitákat rendeztek. Végre május 10-ére elkészültek az RM ötéves tervének irányelvei. A régi beidegződésnek megfelelően a termelés nagymértékű mennyiségi növelését tervezték. Az addig is túlterhelt gyár össztermelését több mint 30 %-kal kívánták emelni, ezen belül a szerszámgyártás megduplázását tervezték. Mindezt elsősorban a dolgozók teljesítményének további növelésével, a jórészt elavult termelő-berendezések fokozottabb kihasználásával szerették volna elérni. Tovább halasztották a művek átfogó korszerűsítését. Ugyanilyen szellemben, a válságot tovább súlyosbítva próbálták átmenteni a roskadozó rendszert a többi helyi nagyüzem vezetői is.

A kerület lakosságának többségét alkotó csepeli nagyüzemi munkavállalók döntő része továbbra is becsülettel dolgozott. A súlyos gondok mellett eredmények is születtek.

Az RM-ben kifejlesztett és előállított szerszámgépek és berendezések a fejlett tőkés országokban is piacra találtak. A gyárban előállított Pannónia TLT 250 motorkerékpárok kitűnően szerepeltek a finnországi, belgiumi, francia- és németországi motocross versenyeken. A Balaton-parton megnyílt a gyári dolgozók újabb üdülője, épült a műszaki klub, megkezdte munkáját a művek Pannónia Külkereskedelmi Vállalata.

Csepelen is élénk érdeklődést váltottak ki 1956 tavaszától a DISZ Petőfi Körének szóki-mondó vitái, az Irodalmi Újság cikkei. A Petőfi Kör halaszthatatlan változásokat követelő üléseinek voltak csepeli résztvevői és felszólalói is.

A párt központi vezetősége 1956. július 18-ai ülésén szovjet utasításra, a valós indokokat elleplezve, megromlott egészségi állapotára hivatkozva leváltotta Rákosi Mátyást. Helyére a bűnös politikáért szintén felelős Gerő Ernő került. A kiadott célkitűzések között szerepelt az ország lakosságát sújtó terhek csökkentése és az életszínvonal emelése. A határozatok megvalósítását a következő hónapokban nem szorgalmazták. Nem hajtottak végre általános béremelést, nem szüntették meg a parasztságot kizsaroló begyűjtést. Az ülést követően a csepeli pártaktíva augusztus 3-án táviratban biztosította a Központi Vezetőséget arról, hogy „a jelenben is, a jövőben is mindig számíthat Vörös Csepel kommunistáinak, dolgozóinak támogatására”. A gyáróriás kapuján továbbra is ott díszelgett Rákosi diestelen neve, akit ekkor már a Szovjetunióba, kenyéradó gazdájához száműzték. Csepelre vörös zászlót küldött a minisztertanács fizetésemelés helyett az Acélmű és a Kerékpárgyár dolgozóinak. 1956 nyarán – az elke-

seredett hangulattal nem törődve – újabb munkaversenyt rendeztek, ezúttal az alkotmány tiszteletére. Augusztus 20-án átvehette élete utolsó kitüntetését a türelmetlensége és kérlelhetetlensége miatt még a kommunisták által is gyakran bírált Kalamár József tanácselnök.

Egy régi kocsmából kialakított bírósági épületben szeptemberben még egy évi javító-nevelő munkával sújtottak egy tiltott határátlépést megkísérlő fiataalt.

Szeptemberben a csepeli olvasókat a helyi lap tájékoztatta a Petőfi Kör őszi programjáról. A kör üléseit és az Irodalmi Újságban megjelent követeléseiket a gyári dolgozók és a lakosság élénk figyelemmel kísérte. Az újság egyes számai tíz-hússzoros áron keltek el.

A szórakozni vágyó emberek az újonnan megnyílt elegáns Rákóczi étteremben egy-egy órára oldhatták a növekvő feszültséget. Ebben az időben boldog emberek is akadtak a csepeliek között, azok, akik az Erdősor utcai földszintes házak új lakói lehettek, vagy a Csillagtelepen épült emeletes házakban kaptak lakást.

Október elején a Minisztertanács végre Csepel Vas- és Fémművekre (CSM) változtatta a gyár nevét.

Október 6-án zajlott le Rajk László és társainak megrázó újratemetése. A temetésen való részvételt nem szervezte senki, mégis százezres tömeg – köztük sok csepeli búcsúztatta a koholt per áldozatait. Az újságok naponta adtak hírt újabb áldozatok temetéséről. A közvéleményben az elkeseredést harag és a gyilkosok iránti gyűlölet váltotta fel, s ezt már Nagy Imre október 13-án a pártba történt visszavétele sem enyhítette.

Október közepén a kibővített pártbizottsági ülésen Kalamár József a növekvő jobboldali veszélyt elemezte. Az Acélműben megtartott Ifjúsági Parlament résztvevői a magyar uránbányászat kérdései, a Rajk-ügy, Nagy Imre jövőbeli szerepe, Rákosi tartózkodási helye iránt érdeklődtek.

Az országban a Petőfi Kör mintájára sorban alakultak a vitakörök. Csepelen október 18-án alakult a József Attila Kör. Első ülését október 24-ére tervezték „A néppel tűzön vízen át” címmel, az irodalom időszerű kérdéseiről, neves irodalmárok részvételével. A bevezető megtartására a Rákosi-rezsim elleni küzdelemben kitűnt Háy Gyula író-t hívták meg.

Az október 23-át megelőző napokban a feszültség óráról órára növekedett. A csepeli munkásság körében is fokozódott az elégedetlenség. A gyárban tartott aktívaülésen Kiss Károly politikai bizottsági tag ezekkel a szavakkal nyugtatgatta a forrongások miatt aggódó felszólalókat: „Egy esetleges ellenforradalmi lázadást 30 perc alatt leverünk”.

A forradalom kitörésének előestéjén a Közgazdaságtudományi Egyetem Széchenyi Körén a lengyel nép melletti másnapra tervezett tüntetésen való részvételtől folyt a vita az egyetem maradi professzoraival. A forró hangulatú összejövetelel szót kért a lázongó egyetemi ifjúság lecsillapítására kiküldött csepeli DISZ-vezető. Ostoba, tudatlanságot eláruló, pártszólamoktól hemzsegő beszéde olajat öntött a tűzre. Másnap kora délután az egyetemi ifjúság Budapest utcáin már a Bem-szobor felé vonult.

2. Az 1956-os forradalom csepeli krónikája

(1956. október 23. – 1957. január 11.)

2.1. Fegyveres harcok

A forradalom első szakasza

(1956. október 23. – 1956. november 11.)

Október 23., kedd

A csepeli gyárban a reggeli műszak megszokottan kezdődött. Délelőtt az Eötvös Loránd Tudományegyetem hallgatóinak küldöttsége jelent meg a Csepeli Vas- és Fémművek pártbizottságán. A gyári munkásifjúsággal kívánták felvenni a kapcsolatot az összefogás és a közös fellépés érdekében. A pártbizottság titkára, Rudas Ernő nem engedélyezte az egyetemistáknak a munkásfiatalokkal való találkozást. Kijelentette: a két ifjúsági rétegnek nincs köze egymáshoz, a pártbizottság Csepelen ura a helyzetnek. Ez után a küldöttséget kiutasította a gyárból. A délutáni műszakra érkezők már értesültek a tüntetés betiltásáról, majd engedélyezéséről. Olvashatták az Irodalmi Újság október 23-i különdiadását, mely a magyar írók 7 pontos kiáltványát tartalmazta. A nap további eseményei igazolták a felhívás első mondatát: „Történelmi sorsfordulóhoz érkeztünk”. A nagy megbecsülésnek örvendő írók a Szovjetunióval való viszony rendezését, az ország gazdasági helyzetének javítását, a Rákosi-klikk eltávolítását, Nagy Imrének az ország vezetésébe való visszatérését, szabad választásokat követeltek, s azt, hogy az üzemeket a munkások és szakemberek vezessék.

A pesti egyetemi ifjúság kora délután Petőfi Sándor Március 15. téri szobrától a Kossuth Lajos utcán és a Kiskörúton át feltartóztathatatlanul vonult a Bem tér felé. A Duna túlsó partján a hömpölygő vízzel szemben a budai rakpart macskakövein vonultak a Műszaki Egyetem hallgatói.

Közben a gyárakban, irodákban Csepelen is véget ért a munka, a hazatérők közül tízezrek csatlakoztak a tüntetőkhez. Azután a két ágba vonuló áradat a Bem téren egyesült és kitöltötte a teret. A tüntetők erejüket megsokszorozva a Parlament felé indultak. A közös ének egyre hangosabb, az önmagukat bátorító jelszavak egyre keményebbek, határozottabbak és céltudatosabbak lettek. Ott, valahol a Bem és a Kossuth tér között tört ki a forradalom. A

munkásmozgalom hagyományait kihasználó, bűnös eszközökkel kialakított rendszer néhány óra alatt összeomlott, elemeire hullott. Gerő Ernő, Rákosi hű társa rádióbeszédében a nép ellenségeinek nevezte a felvonulókat.

A csepeli gyárakba az esti órákban jutott el a pesti események híre. A munkások csoportokba verődve taglalták a történeteket. Este kilenc óra körül ötvenfős, főként diákokból álló csoport jelent meg a gyárban. Az erőmű dolgozóit a munka beszüntetésére szólították fel.

Azt mondták, a Rádiónál lövik az ávosok a magyart, ennek megakadályozására a dolgozók vonuljanak Pestre. Amikor a közben odaérkezett gyári vezetők felszólították a fiatalokat a távozásra, dulakodás kezdődött. A vezetőket csak néhány munkás támogatta, a többség távolról szemlélte a fiatalok távozásával végződő összetűzést. Éjjel tizenegy óra körül a garáznál fiatalok autót követeltek, őket szintén eltávolították. Az MHSZ lőtéri fegyverraktárát tizenegy óra körül feltörték, az ott talált gyakorlófegyvereket és lőszerket elvitték. Éjfél körül a Művek rendészeti osztályvezetője megdöbbenve állapította meg, hogy az őrseget már lefegyverezték.

Október 24., szerda

Ebben az időben a Papírgyárat is elérték a felkelők, a kaput betörték és miután a követelt munkabeszünetést nem tudták elérni, távoztak.

A CSM-ben a főportás elrendelte a kapuk fokozott őrzését, ennek ellenére egyre több idegen – köztük fegyveres civil – tűnt fel a gyár területén. Az üzemek vezetőit munkabeszünetésre szólították fel. Az éjszaka folyamán kevés vezető, de annál több kommunista jelentkezett a gyár védelmére, akiket a fegyverek hiánya miatt vasrudakkal, gumicsövekkel láttak el.

A gyár vezérigazgatója és helyettesei a pártközponttól, a Kohó- és Gépipari Minisztériumtól és a Honvédelmi Minisztériumtól kértek segítséget.

A kora hajnali órákban felkelők újabb csoportja akart a papírgyárba betörni, őket a rendőrök néhány riasztólövessel elűzték. Onnan a szomszédos Csepeli Nyomdába mentek, miután a gépeken nem tudtak röplapokat előállítani, a papírkészlet egy részével távoztak. Korán reggel egy felkelői csoport a rendőrségen fegyvereket követelt. A rendőrök a követelést visszautasították, ekkor a tér túlsó oldalán lévő Csepeli Katonai Kiegészítő Parancsnokság elé vonultak. Miután a fegyverek átadását a szolgálatot teljesítő tíz katonatiszt megtagadta, és a felkelőknek az épületbe való behatolását is megakadályozták, eldördültek az első lövések. Ezzel 1956. október 24-én reggel kitört a fegyveres harc Csepelen. A forradalmárok a Tanácsház tér (a mai Szent Imre tér) bokrai közül és az út másik oldalán lévő telek fehér téglafala mögül lötték a nehezen védhető földszintes saroképületet. A messze hangzó fegyverropogás egyre több érdeklődőt vonzott a térre. Több százan a pártbizottság és a tanács épülete előtt figyelték a váltakozó erejű küzdelmet. Amikor a tüzharc megélénkült, az emberek behúzódtak a két középület közötti utcába, ha csendesedett, visszamentek a térre. Közülük került ki az első áldozat, Reskó Tibor, a közismert Sente család tagja. A küzdelem elhúzódott, a felkelők nem tudták elfoglalni a parancsnokságot. Először tűzoltóautó segítségével vízzel próbálták az épületet elárasztani. Amikor egy tűzoltót és egy felkelőt a védők megsebesítettek és a szivattyút szétlőtték, a tűzoltók elmenekültek. A fegyveresek megkísérelték az épület felgyújtását, a „Kieg” épülete lángra kapott...

Reskó Tibor a forradalom első csepeli áldozata, 1956. október 24-én

A Csepel Művekbe a környéken lakó dolgozók nagy része bement dolgozni. Az emberek nyugalomát tizenegy órakor hét, a gyártelepen végigszáguldó szovjet harckocsi zavarta meg. A munkások felháborodva kérdezték: „Mit keresnek ezek itt?”. A páncélosok egy része az erőműnél helyezkedett el, kettő a Tanácsház téren összegyűlt tömeg szétosztatására és a harcoló katonatisztek kimentésére indult.

A felségjel nélkül érkező tankokról a felkelők azt hitték, hogy az ő támogatásukra érkeztek, ezért újult erővel lötték a parancsnokságot. Mikor a harckocsik az épület elé értek, a lövöldözés megszakadt. A tisztek elhagyták a parancsnokságot, és felszálltak a harci járművekre, az épületből utolsónak kilépő Daru Lajos századost halálos lövés érte. Ekkor a lövöldözés újra fellángolt. Az épület előtti tank helyét változtatva, tornyát fenyegetően forgatva sebesüléseket okozott. A sebesülteket és a tiszteket a rendőrségre szállították. A fel-dühödött tömeg követte a tankokat, a négy sebesült elszállítására a rendőrség elé érkező mentőt eltolták az épület elől. Csak megkésve, személykocsival tudták a sérülteket kórházba vinni. A tömeg felosztatására a rendőrség elé újabb harckocsik vonultak. A tüntetők a lánc-talpak közé drótkötelet, gerendákat raktak, a park felől lövések is eldördültek. A tömeg végül feloszlott. A csepeli gyárban megbénult a termelés.

A rádió közzétette: Nagy Imre az új miniszterelnök, Gerő Ernő az MDP első titkára maradt. Elrendelték a rögtönítélő bíraskodást, a statáriumot. Az esti adásban Kádár János ellenforradalomnak nyilvánította az eseményeket.

Október 25., csütörtök

Reggel a CSM dolgozóinak meglegedésére az orosz harcokcsik elhagyták a gyárat. A vezetők többszöri kérelme ellenére a Honvédelmi Minisztériumtól nem kaptak fegyvert. A kerület délelőtt csendes volt. A nyugalmat kihasználva a rendőrök elkezdték az előző napi harci események fegyveres résztvevőinek letartóztatását. A fogdába hat felkelőt szállítottak be, szabadon maradt társaik nagyszámú érdeklődő kíséretében a kiszabadításukra indultak. Az épület előtt rövidesen ezrek gyűltek össze, követelték a lefoglaltak szabadon bocsátását. A rendőrség vezetői az épület elfoglalásától félve kiengedték a foglyokat. A tömeg először a CSM 1-es kapujához, majd a kerületi pártbizottság elé vonult. Fegyvert követeltek, és miután a munkatársaktól azt a választ kapták, hogy nincs, behatoltak az épületbe. A hangulat igazán akkor mérgesedett el, amikor néhány puskát találtak. A berendezést összezüzták, az iratokat, könyveket az utcára szórták, meggyújtották, a ház előtti fákra Lenin, Sztálin mellszobrait akasztották.

A MDP Tanácsház-téri székháza elfoglalása után 1956. október 25-én

A lincseléstől a pártbizottság egyik titkárát, Karsai Ferencet a rendőröknek sikerült megmenteni. A felkelők egy része a CSM-ből szerzett dömpereken és az utánuk kötött pótkocsikon Pestre indult. Egy-két napig a Boráros téri és a Tompa utcai felkelők sorait erősítették.

A párt élén Gerőt Kádár váltotta fel, Kádár és Nagy Imre elítélte a fegyveres felkelést.

A CSM-be este hét órakor Váradi Gyula vezérőrnagy parancsnoksága alatt két teherautónyi fegyvert szállítottak a gyári őrség részére. A rövidesen megkezdett járőrözés során húsz-huszonöt fegyveres felkelőt fogtak el a gyár területén és zártak be a légoltalmi pincébe. Mintegy 250 géppisztolyt szétosztottak a gyár védelmére jelentkezett kommunisták között. A harcok éjszaka elhagyták a Művek területét. A gyárak irányítását országszerte a munkástanácsok vették át.

Ezen a napon létrejött a királyerdei felkelők csoportja, tagjai előbb a Szent István út 232-es szám alatti iskolát, majd a Bagi Ilona Kultúrotthon is birtokukba vették.

Október 26., péntek

Az elkövetkező nap délutánján hetven-nyolcvan felkelő Sente Károly és Buri István vezetésével 2-3 ezer fős tömeg jelenlétében elfoglalta a rendőrséget. Az ott talált fegyverek kiosztását követően megalakították a nemzetőrséget, melynek vezetője Buri István lett.

A kombinát 18 gyáregysége közül először a Szerszámgépgyárban választották meg az ideiglenes munkástanácsot. Elnöke később Nagy Elek esztergályos lett. Nagy Elek 1952-ig a Honvédelmi Minisztérium ellenőrzési osztályát vezette, azt követően vállalt fizikai munkát Csepelen. Részt vett a Petőfi Kör ülésein, egy nagy hatású hozzászólására sokan felfigyeltek.

A délutáni órákban a református templom közelében – a munkatársai körében is elismert – Bordás András Kossuth-díjas esztergályost félreértésből agyonlőtték, az ezekre a napokra jellemző körülmények között, ugyanis a Kalamár családhoz tartozó ÁVH-s tisztnek nézték. „Ismét egy gyilkosság. Egyre több halott és újabb áldozatok” – írta akkor Bali Vendel. A Királyerdőben az a hír terjedt el, hogy a Szent István úti 170-es iskolában – melynek a pincéjében a légoltalmi központ volt – nagy mennyiségű fegyvert és lőszert tárolnak. A Bagi Ilona Kultúrotthonban tartózkodó felkelőcsoport este hét óra körül az iskola felé indult. A felkelőket az ügyeletes légoltalmi százados fogadta. Először azt a tájékoztatást adta, hogy a pincében nincs fegyver, és ott nem tartózkodik senki. Azután a rászegezett fegyverek és az életveszélyes fenyegetések hatására bevallotta: a pincében tartózkodik Kalamár József tanácselnök. A felkelők a pincéből az utcára kísérték a tanácselnököt, és a nézelődők előtt vitatkoztak a sorsáról. Egyesek az azonnali kivégzését, mások a rendőrségre való bekísérését javasolták. Akkor ért oda, kezében géppisztollyal Besenyődi József, aki ezen a napon lett tagja a Nemzetőrségnek. Megsajnálta a számára idegen idős embert, határozott hangon kijelentette, hogy ő bekíséri a rendőrségre. A felkelők beleegyeztek. Az nemzetőr és a tanácselnök elindult a rendőrség felé. Pár száz métert haladtak, amikor a felkelők utolérték őket – mondván, ők is arra tartanak. Mintegy kétszáz méter megtétele után, a Szent István út 153. számú üres telek előtt Kalamár Józsefet Bodi József közletről tarkón lőtte. Kalamár az útburkolatra zuhant. Holttestét a bekerítetlen telekre vonszolták, meggyalázták, napokig nem hagyták elhantolni. A gyilkosságtól megrettent, jó szándékú Besenyődi sokkos állapotban menekült el a helyszínről. Másnap leadta géppisztolyát a rendőrségen, kilépett a nemzetőrségből, és a forradalom leveréséig otthon tartózkodott. Később – a megtorlások idején – a népbíróság az egyszerű munkásembert hosszú vizsgálati fogság után bűnösnek minősítette a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedésben való részvétel bűn-

tettében, és egy év börtönre ítélte. A kerület lakosságának nagy része elítélte az ellenállást nem tanúsító, védtelen emberek kivégzését.

Október 27., szombat

A CSM vezetői azt szerették volna elérni, hogy a gyári fegyveresek a rendőrökkel és a nemzetőrökkel együtt ügyeljenek a közrendre. Ennek megbeszélésére Buri István nemzetőrparancsnok háromtagú küldöttséget menesztett a gyárba. A küldöttséget délelőtt 10 órakor türelmetlen felkelők és a többezres tömeg az 1. sz. kapuig követte. A megbeszélések alatt a kint rekedtek a gyári őrséget szidalmazták. A hangulat egyre forrósodott.

A nemzetőrségi küldöttség egyik tagja kiment az emberek lecsillapítására, azonban őt is lehurrogták. A porta épületébe betört néhány felkelőt az őrség nagy nehezen eltávolította. A tömeg távozott, majd két órakor nagyobb számú fegyveres megtámadta a gyári őrséget. Az őrség megerősítésére odaérkezett Kupper Béla százados. Amikor a kapu előtt fegyvertelenül a tüntetőkhöz kívánt szólni, lelőtték. Heves tűzharc keletkezett. A felkelők még a sebesült százados elszállítására kikerülő mentőt is lőtték. A mentősök csak hosszú idő múlva tudták a sebesültet kórházba szállítani, ahol az odaérkezést követően rövidesen meghalt. A gyár védői fegyverekkel és kézigránátokkal védekeztek. Segítségkérésükre késő délután Pallós Ferenc őrnagy négy harcocsival, a hozzájuk útközben csatlakozó negyven rendőrruhába öltözött ÁVH-s tiszttel, és a közben Csepelre érkezett kiskunhalasi gépkocsizó gyalogsággal egyesülve elűzte a támadókat. Pallós őrnagy átvette a gyár katonai parancsnokságát és a kidolgozott tervnek megfelelően alakították ki az ipartelep őrzését. Éjjel rövid tűzharc után elfoglalták a rendőrséget és ellenőrizték a többi középületet. Mintegy hetven felkelőt elfogtak, akiket a gyári légópincébe zártak, korábban rabul ejtett társaik mellé. Megkezdtek kihallgatásukat, egy részüket szabadon bocsátották.

A rendőrök egy része visszatért a kapitányság épületébe, de fegyverek hiányában nem képeztek számottevő erőt.

Nagy Imre új nemzeti kormányt alakított. A csepeli Czottner Sándor továbbra is a Bányai és Energiaügyi Minisztérium élén maradt.

Október 28., vasárnap

Az elmúlt napok eseményeit a párt és a kormány immár demokratikus mozgalom kibontakozásaként értékelte. Nagy Imre bejelentette az ÁVH felszámolását, tűzszünet és amnesztia elrendelését, a Kossuth-címer bevezetését, március 15-e nemzeti ünneppé nyilvánítását, a statárium visszavonását. A szovjet csapatok kivonására és béremelésre tett ígéretet.

A megbukott rendszer bűnös országos vezetői: Gerő Ernő, Hegedűs András, Piros László és mások Csepelen keresztül értek a tököli repülőtérre, ahonnan Moszkvába repültek. A korábbi Horthy-ligeti Dunai Repülőgyár tököli berepülő-repülőtérét 1944-től a szovjet légi-erő megszállta és fejlesztette. A lökhajtásos gépek számára kialakított és meghosszabbított leszállópálya fél évszázada több kilométeres kerülőre kényszeríti az arra utazókat. A katonai felhasználás mellett a repülőtér rendszeresen használták nem hivatalos küldöttségek is. A csepeli utcán még a békésebb időkben is többször haladtak át magas rangú katonákat vagy politikusokat a reptérre vagy onnan a főváros központjába szállító ZISZ vagy ZIM márkájú lefüggönyözött személyautók. A tököli repülőtér, mint a magyarországi

szovjet haderő Budapesthez legközelebbi leszállóhelye különleges szerepet töltött be a forradalom ideje alatt. Ide érkeztek Hruscsov megbízottjai: Szuszlov és Mikoján szovjet pártvezetők, Szerov, a KGB vezetője, és Kulikov marsall. Mivel Moszkva és Tököl között légi híd létesült, percnként lőszert, könnyű- és nehézfegyvereket, katonákat szállító repülőgépek értek földet a repülőtér széles betonján. A nagyméretű légitámaszpont ezekben a napokban a felosztott ÁVH üldözött tisztjeit szintén befogadta, a forradalom leverésére szerveződő szovjet erőknek és azok hazai támogatóinak legfontosabb magyarországi központjává vált.

A CSM kommunista vezetői sikertelen kísérletet tettek a napokkal azelőtt megbénult gyári termelés beindítására. Összehívták a gyárak gazdasági vezetőit, azt akarták elérni, hogy saját embereik kerüljenek be a sorban alakuló munkástanácsokba.

Csepel Ideiglenes Munkástanácsa elnevezéssel – nem tudva Kádár János és Nagy Imre közben megváltozott álláspontjáról – röplapot adtak ki.

„A Magyar Néphadsereg munkás és paraszt katonái – írták a felhívásban – valamint a népi rendőrség alakulatai megszállták Csepelt és megkezdték a kerületben még működő fegyveres csoportok és fegyverrel rendelkező egyének felszámolását. Kérjük a becsületes csepeli lakosokat, hogy támogassák a kormánycsapatok e nehéz és jelentőségteljes munkáját. Ahol még van, legkésőbb 1956. október. 28-ig vagyis vasárnap reggel 9 óráig szolgáltatassák be fegyvereiket. Azon vagyunk, hogy a tisztogatás során a becsületes lakosokat és az esetleg megtévedt embereket ne érje bántódás.”

A felhívás természetesen nem járt eredménnyel. Ezekben a napokban a kerületben már elviselhetetlen állapotok uralkodtak. Megszűnt a közigazgatás. Elfogytak az élelmiszerkészletek, az emberek várták a végkifejletet.

Október 29., hétfő

A CSM-ből a katonák egy részét és négy harcocsit berendelték a felkelőkkel már szövetségre lépett Maléter Pál ezredes parancsnoksága alatt álló Kilián laktanyába. Hajnalban a királyerdei felkelők Sorn Károly és Buri István vezetésével a nemzetőrök újra visszafoglalták a rendőrséget.

A kerületi kommunista pártvezetők a CSM-ben gyültek össze, saját jelöltjeikből akarták a közügyeket irányító kerületi Nemzeti Bizottságot létrehozni. Délután kettőkor, a Tanácsházán tartották meg a választási gyűlést. Kiss Dezső, a kerületi MDP pártbizottság első titkára a korábbi gyakorlatnak megfelelően kommunista többségű bizottságot próbált elfogadtatni. Akkor derült ki, hogy a politikai ellenfelek többségben vannak a tereben.

A kialakult ellenséges hangulatban a kommunisták menekülni kényszerültek. A gyűlésen közfelkiáltással negyven jelöltet állítottak. Az elnöki posztra a börtönből néhány hónapja szabadult, köztisztletnek örvendő Ivanics Istvánt jelölték, alelnöknek Bali Vendelt, a katolikus iskola egykori igazgató tanítóját. Ezzel – ha rövid időre is –, visszatért a közigazgatásba két olyan közéleti személyiség, akik a Csepelért 1945-48 között sokat fáradozott. A jelölőlísta felkerültek továbbá betiltott pártok tagjai, polgári értelmiségiek, orvosok, mérnökök, pedagógusok, kiskereskedők és kisiparosok, felkelők és munkások. Egy kommunistát sem jelöltek.

Október 30., kedd.

A választási gyűlést a sportpályán többezres tömeg jelenlétében tartották meg. Az ünnepélyes keretek között megnyitott gyűlés majdnem botrányba fulladt, amikor Ivanics István ismertette a jelöltek névsorát. A választók egy része a lelátókról a pályára rontott, és megpróbálta érvényesíteni ellenvéleményét, módosító javaslatát.

*A Nemzeti Bizottság megválasztása a Csepeli Sportpályán
Az elnök Hidegkúti Gyula jobb oldalán Ivanics István, balra Bali Vendel látható,
1956. október 30-án*

A Nemzeti Bizottság (NB) november elsején kiadott lapja, a Csepel újság ismertette a megválasztott tagok névsorát. A rövidesen bekövetkező számonkérés során a lap szerkesztői megkönnyítették a belügyesek munkáját azzal, hogy a bizottsági tagok lakcímét is közölték a lapban. A nagygyűlés résztvevői 12 pontból álló követelést fogadtak el, melynek legfontosabb része a szovjet csapatok kivonására és a demokratikus kibontakozásra vonatkozott. Továbbá követelték Mindszenty József hercegprímás szabadon bocsátását és a gyári párt-szervezetek megszüntetését.

A Nemzeti Bizottság választás résztvevői

A választás után a Nemzeti Bizottság tagjai birtokba vették a korábbi Tanácsházát és megválasztották a tisztségviselőket valamint a 13 tagú elnökséget. Az elnök Ivanics István, az Bali Vendel lett. A közigazgatás vezetésére Szalai Károly jegyző kapott megbízást. Leváltották a tanácsi osztályvezetőket. A nemzetőrség parancsnokául Major Ernő gyári munkást választották, aki 1941 és 1950 között a rendőrségnél szolgált őrmesteri rangban, helyettese Buri István lett. A Csepel újság szerkesztésével Babik Zoltánt bízták meg. Az NB Ivanics elnök vezetésével küldöttséget menesztett a gyár kommunista vezetőihez, akiknek a helyzete óráról órára tovább romlott. A nap folyamán minden gyáregységben megválasztották az ideiglenes munkástanácsokat, melyek a kommunistákból álló gyári őrség felszámolását, fegyvereiknek a munkástanácsok által kialakított őrségnek történő átadását és a hitelüket veszített vezetők eltávolítását követelték.

Az NB öttagú küldöttsége kérte a gyárban még fogva tartott harmincöt fegyveres felkelő szabadon bocsátását. A kiszolgáltatott helyzetben lévő gyári vezetők elengedték a felkelőket. A gyári kommunista őrség fegyvereit hátrahagyva felbomlott. A feloszlást gyorsította Nagy Imre délutáni rádióbeszéde, melyben bejelentette a többpártrendszer visszaállítását és elismerte a Nemzeti Bizottságokat. Intő példaként szolgált számukra a Budapesti Pártbizottság aznapi ostroma, melyet a forradalom tisztaságán foltot ejtő lincselés követett. A forradalmárok közé sodródott elaljasult elemek az elfogott védőket – köztük a tényleges katonai szolgálatot az Államvédelmi Hatóságnál teljesítő Albert György, huszonegy éves csepeli munkást – kegyetlenül legyilkolták.

A déli órákban a gyár őrzését támogató katonaságot Maléter ezredes berendelte a Kilián laktanyába.

A katonai különítmény a kora esti órákban a szétesett gyári őrség fegyvereinek nagy részét magához véve elhagyta Csepelt. Ezt követően a gyár korábbi vezetői is távozásra kényszerültek.

A csepeli NB küldöttségét a késő éjszakai órákban fogadta Nagy Imre. A miniszterelnök meghallgatta a küldöttség Csepelről adott tájékoztatóját és a 12 pontban megfogalmazott

követelést. Nagy Imre elmondta, hogy a szovjet katonai beavatkozást Gerő Ernő és Hegedűs András kezdeményezték, őt akaratának keresztülvitelében hosszú ideig korlátozták.

Addigra a „Vörös Csepelről” mesterségesen kialakított kép helyrehozhatatlanul szerte-foszlott. A helyi forradalmi erők a kommunista vezetőket menekülésre, bujkálásra kényszerítették, az országban kialakult közhangulat, valamint legfeljebb nyolcvan-száz csepeli fegyveres felkelő és esetenként a forradalmárokkal szimpatizáló néhány száz tüntető távolította el őket a hatalomból. A kerület lakosságának nagy része visszahúzódott otthonába – napi megélhetési gondok foglalták le – és nem gyakorolt hatást az események alakulására. Az államhatalmi szervek közül a tanács egy-két nap alatt működésképtelenné vált, a rendőrség ereje is rövid idő alatt felmorzsolódott. Az MDP tagjai közül csak a kommunisták egy része próbálkozott ellenállással, közben emberek ezrei nyilvánították ki a pártból való kilépési szándékukat. A gyárakban sztrájkoltak, a munkások többsége támogatta az ideiglenes munkástanácsokat, melyek vezetőségének egyharmadát a korábbi MDP-tagok alkották.

A Csepel Művek a munkástanácsok, a kerület a Nemzeti Bizottság irányítása alá került.

Október 31., szerda

Megkezdte munkáját a Nemzeti Bizottság. Reggel a tanácsháza előtt nagy tömeg gyülekezett. Az emberek tájékoztatást követeltek az NB-től. Ivanics István beszámolt a felkelők kiszabadításáról és a Nagy Imrével történt találkozásról.

Ivanics István, a Nemzeti Bizottság elnöke (1916-1993)

Elmondta: a sztrájk „az ország elnyomorodásához fog vezetni”, a tömeget a munka felvételére szólította fel. Ezért Ivanicsot az egybegyűltek lehurrogták, kifütyülték. Bali Vendel megszólalását követelték. Bali nemzeti érzésű, a szovjet csapatok mielőbbi távozását sürgető szavai megnyugtatták a tüntetőket. Az NB-t az egyházi javak visszaadását kérelmezők keresték fel Királyerdőből, a Szabótelepről és a székesfehérvári katolikus püspöki hivataltól.

Major Ernő a különböző felkelőcsoportokból megkezdte a Nemzetőrség szervezését. Öt századot alakított ki, az egyes századok a rendőrségen, a kikötőben, az ÁFOR telepen, Királyerdőben és a Papírgyár térségében teljesítettek őrszolgálatot. Két nemzetőrt a politikailag gyanús személyek előállításával bízott meg Major, a közrend védelmére bűnügyi csoportot létesített. Ezen a napon megszűnt a felkelőcsoportokhoz csapódott züllött, szélsőséges elemek garázdálkodása. November 4-éig harmincöt személyt – főleg ÁVH-tagokat – állítottak elő, akiket kihallgatás után szabadon engedtek. A nemzetőrség létszáma megközelítette a kétszáz főt.

Megalakult a Pedagógusok Forradalmi Bizottsága, leváltották a kerület oktatási vezetőit, az iskolák igazgatóit. Határozatot hoztak a vallásoktatás bevezetéséről. November 4-én hálaadó istentisztelettel szándékoztak megindítani a tanítást.

A Csepel Művekben tizenegy órakor összegyűltek az Ideiglenes Központi Munkástanács megválasztására a gyáregységek munkástanácsainak küldöttei.

Nagy Elek később így emlékezett a gyűlésre:

„Leültünk, vártunk. Egyszer csak beszaladt négy fegyveres civil. A szakszervezeti titkár kezdett beszélni, hogy elvtársak, azért jöttünk össze a szerszámgyégyár kezdeményezésére, hogy tiszta vizet öntsünk a pohárba. A négy fegyveres abban a pillanatban körbevette, hátracsavarták a szónok kezét – te szemét, rohadt spicli – és pisztolyok kerültek ki az asztalokra. Nálunk nem volt pisztoly. Ezt minden további nélkül elkísérték, hogy viszik az Imre térre, Csepel központjába, a rendőrségre, mert büntetés nélkül nem ússza meg –, ez egy szemét, utolsó alak. De abban a pillanatban egy másik hozzászóló jelentkezett, nem tudom, kicsoda. Ezek másodpercek alatt játszódtak le. Nagyon sok lett a pisztoly. Ahogy szólásra emelkedett, már közrefogták, vitték. Tehát nagyon meredek lett a helyzet. Végre Illés, a Csőgyár igazgatója kezdte el, és őt már nem tartóztatták le.”

Tulajdonképpen a régi vezetők utolsó próbálkozását hiúsították meg a munkástanácsi küldöttek hallgatólágos hozzájárulásával a gyáron kívülről érkezett fegyveresek. De kövessük tovább Nagy Elek visszaemlékezéseinek segítségével az eseményeket:

„Most már sejtettem, hogy miért a szakszervezet akarta megnyitni az ülést. Mert a szakszervezet kapott egy olyan központi utasítást, hogy válasszák meg a munkástanácsokat és rakják tele kommunistákkal. De ez végül nem sikerült, nem fogadták el a dolgozók és azután választottak meg bennünket.

Összeültünk, és a következő döntések születtek. Közös en ki kell alakítanunk a gyár új vezetését, a korrupt, demagóg, erkölcsileg lejáratott emberek helyett. Nagyobb önállóságot biztosítani a Csepel Vas- és Fémműveknek! Fel kell venni a kapcsolatot Budapest, később az ország valamennyi munkástanácsával. Meg kell alakítani egy budapesti és egy országos munkástanácsi vezetőséget.”

A CSM Központi Ideiglenes Munkástanácsa elnökének Illés Béla mérnököt választották. A vezetőségben Nagy Elek meghatározó szerephez jutott. Folytatódott a gyári őrség megszervezése, de a CSM teljes vagyónvédelmét a munkástanács nem tudta biztosítani. Az utcákon forgalomba kerülő sok új kerékpár és rendszám nélküli Pannónia motor jelezte, hogy

sokan kihasználták a rendezetlen állapotok adta lehetőséget. A Papírgyárban és a Szabadkikötőben megválasztott munkástanács a régi vezetőkkel együttműködve tevékenykedett.

A szociáldemokraták birtokba vették a Rákóczi Ferenc utca 125.-ben lévő, korábban elkobzott helyiségüket, létrehozták a pártszervezetüket. A kisgazdapárt csepeli szervezete is megalakult.

November 1., csütörtök

Ezen a napon a kormány kezdeményezte a Varsói Szerződésből történő kilépést, és távozásra szólította fel a szovjet csapatokat, de azok egységei tovább özönlöttek az országba, és Budapest felé nyomultak. A Honvédelmi Minisztériumban megalakult a Forradalmi Honvédelmi Bizottmány, melynek tagja lett a csepeli öntödéből elszármazott Váradi Gyula páncélos vezérőrnagy.

Elcsendesedett a kerület. Megjelent a Csepel újság első száma. Cikkei nagy változásokról tudósítottak. Kiss József sorai jól tükrözik a korabeli állapotokat: „Az üzemeket nem a tőkésnek akarjuk átadni, hisz ma a szó igazi értelmében miénk a gyár. Ha miénk, ésszerűen gazdálkodjunk saját értékeinkkel. A követelések teljesítéséig ne induljon el a rendes termelés.” A kórházról írt beszámoló szerint a harcok sérültjei közül ott nyolcvan főt ápoltak, közülük tizenhárman elhunytak. A falvak élelmiszeradományokkal, a lakosság véradással segítette a kórházat. Dr. Horváth, sebészorvos sérülten, több sebből vérezve éjt nappallá téve operált, mentette embertársai életét. A szülőotthonban ezekben a napokban dr. Székely Zsigmond szülészorvos segítségével huszonkét újszülött jött a világra.

A külföldi és magyar Vöröskereszt élelmiszer- és gyógyszeradományait a Jedlik Gimnáziumban osztották a rászorulóknak. Délután két órakor dísztemetésen búcsúztatták az elesett felkelőket és a harcok polgári áldozatait. A huszonnyolc koporsót körülálló családtagokon és a forradalommal szimpatizálókon kívül a tömeget a halottak napja alkalmából temetőbe látogatók ezrei gyarapították.

Ugyanekkor a Vasas Szakszervezet székházában összeültek a budapesti munkástanácsok küldöttségei. A találkozón a csepeliek is részt vettek. Miután a régi szakszervezeti vezetőket eltávolították, a gyűlés elnökének a csepeli Nagy Eleket választották meg. A küldöttek a szovjet hadsereg kivonulásáról, a gyárak szakemberek által történő irányításáról, és a megszállók távozásáig tartó sztrájkokról hoztak határozatot. Majd Nagy Elek vezetésével tizenhat tagú küldöttséget menesztettek a miniszterelnökhöz.

A kormányfő – mielőtt fogadta a munkástanács tagjait – 19 óra 50 perckor a rádióban elhangzott történelmi jelentőségű beszédében a következőt mondta: „A magyar kormány a magyar nép és a történelem előtt mély felelősségtudattól áthatva, a magyar nép millióinak osztatlan akaratát kifejezve, kinyilvánítja a Magyar Népköztársaság semlegességét.” Nagy Imre a sztrájk felfüggesztésére és a kormány támogatására kérte fel a delegációt. A küldöttek – ésszerű érveit elfogadva –, rádión keresztül a munka felvételére szólították fel a sztrájkolókat. Az este folyamán a rádióban hanglemezről játszották le Kádár János reggel felvett nyilatkozatát, amely a Magyar Szocialista Munkáspárt megalakulásáról szólt. A nyilatkozat első mondatát idézzük: „Népünk dicsőséges felkelése lerázta a nép és az ország nyakáról Rákosi uralmát. Kívívta a nép szabadságát és az ország függetlenségét, mely nélkül nincs, nem lehet szocializmus.”

Kádár akkor már messze járt. Vitalij Fomin, a szovjet titkosszolgálat ezredese ezen a napon a tököli repülőtéren tartózkodott. Szerinte „November elsején éjszaka jött Kádár, vele volt Münnich és néhány más ember. Én úgy tudom, hogy Csepel felől érkeztek, gyalog.

Kádár meddig maradt? Nagyon rövid ideig. Lábbelit cseréltek, mert az övék át volt ázva, vacsoráztak, és utána repültek.” Hogy hová? Ma már tudjuk.

November 2., péntek

Másnap, Brioni szigetén Hruscsov és Tito megegyeztek. Tito támogatta Magyarország szovjet megszállását, Hruscsov javaslatával szemben azonban Münnich Ferenc helyett Kádár Jánost javasolta a magyarországi vezetés élére. A szovjet párt első titkára a javaslatot elfogadta. A két jelölt akkor már Moszkvában, szovjet elvtársaik körében tartózkodott.

Miután a hatalmi viszonyok tisztázódtak, a főváros elcsendesedett. A gyárakban a munkástanácsok, a lakóterületeken a Nemzeti Bizottságok bajlódtak feladatkörük tisztázásával. Csepelen megalakult a Forradalmi Ifjúsági Szövetség (FISZ), ám az alapítók akkor még nem tudták, hogy szerveződésük mennyire reménytelen.

A nemzetőrség tagjai végre megelégteltek a Nemzeti Bizottság tagjának is megválasztott idős Sente Károlynak és fiának, Sente Istvánnak szélsőséges magatartását. Letartóztatták és a főkapitányság fogdájába szállították őket.

November 3., szombat

Folytatódott a szovjet csapatok bevonulása, melyek már körülvették a városokat és a repülőtereket. Nagy Imre tiltakozott a Szovjet Követségnél, az ENSZ-től az ország semlegességének elismerését kérte.

A CSM munkástanácsa a sztrájk beszüntetése mellett döntött. Megkezdték a termelés november 5-ére, hétfőre tervezett megindításának előkészítését.

Közben egyre közeledett Budapesthez az a több ezer harckocsiból és egyéb járműből álló kocsisor, melyet az ország megszállását előkészítő szovjet hadvezetés Budapest felé irányított. Nagy Imre átalakította a kormányt, az összes szakminisztert – köztük Czottner Sándort – felmentették. A honvédelmi miniszter Maléter Pál lett. A tököli repülőtéren az a hír terjedt, hogy Csepelen lőnek, ezért délelőtt Csepelt kikerülve a Ráckevei-Duna szigethalmi hídján haladt át a Parlament felé a csapatkivonások tárgyalására kijelölt Malinyin tábornok vezette szovjet delegáció. A tárgyaló felek abban állapodtak meg, hogy a megbeszélést este tíz órakor a tököli szovjet parancsnokságon folytatják. A magyar delegáció vezetőjét, Erdei Ferenc minisztert és az aznap tábornokká előléptetett és honvédelmi miniszterré kinevezett Maléter Pált és több magas rangú katonatisztet szállító személyautók fél tíz körül haladtak át Csepelen. A tíz órakor megkezdődött megbeszélést Szerov tábornok, a KGB vezetőjének megjelenése szakította meg. Szerov színpadias mozdulattal asztalra vetett kesztyűjével adott jelt a magyar küldöttség letartóztatására. A delegáció vezetőit másnap reggelig a legénységi fogdába zárták.

November 4., vasárnap

Hajnali négy órakor a szovjet hadsereg megkezdte Budapest elfoglalását. Ezen a vészterhes órán Csepel még csendes volt, csak Pesterzsébet felől hallatszott a Belváros felé vonuló 100-150 tank láncfalpainak dübörgése. A szolnoki rádió 5 óra 5 perckor közölte: Kádár János vezetésével megalakult a Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány. A kormány a szovjet had-

sereggel közösen megkezdte a harcot az „ellenforradalom” felszámolására. A közleményt negyed óra múlva a szabad Kossuth Rádióban Nagy Imre megrázó bejelentése követte: „Ma hajnalban a szovjet csapatok támadást indítottak fővárosunk ellen, azzal a nyilvánvaló szándékkal, hogy megdöntsék a törvényes magyar demokratikus kormányt. Csapataink harcban állnak.”

Ezen a vasárnap reggelen Csepel lakói az aknák sivítésére ébredtek. Csattogtak a lánc-
talpak a Rákóczi úton, távolról, a főváros központja felől fegyverek dörgése hallatszott. A csepeliek a ritkán megszólaló magyar rádióadások helyett inkább a külföldi rádiók magyar nyelvű hírei alapján próbáltak tájékozódni.

A csepeli Nemzeti Bizottság reggel ülésezett. Látva a szovjet hadsereg erőfölényét, elutasította a harc felvételét. Major Ernő nemzetőrparancsnok a rendőrség épületében a nemzetőrököt tájékoztatta a határozatról. Helyette, Buri István nem fogadta el az NB döntését. Megkezdte a kerület védelmének előkészítését, majd nyolc napig vezette Csepelről a szovjet hadsereg elleni harcot. Major névlegesen nemzetőrparancsnok maradt, de az ellenállásban csak másodlagos szerepet töltött be. Buri István a második világháború alatt a csendőrségnél szerzett tapasztalatai alapján, lelkesedéssel és elszántsággal irányította a felkelőket. Néhány nappal korábban csatlakozott a nemzetőrséghez Andi József honvéd főhadnagy. Nagy szakértelemmel vett részt a kerület védelmének kialakításában és a harcokban. November 4-én a fegyveres szolgálatra 4-500 fő vállalkozott, többségük hazafias lelkesedéstől fűtött fiatal munkás volt. Sokakat közülük a forradalmi események sodortak a fegyveresek közé, mások kalandvágyból fogtak fegyvert. Mint minden forradalom idején, akkor is részt vettek a harcokban nehéz sorsú, rossz életvitelű, bűnöző elemek is. Kezdetben csak kézi rendelkeztek, ezért nagy harci erőt nem képviseltek.

Csepelen honvédalakulat nem állomásozott, viszont a kerület déli határának közelébe, a szigetszentmiklósi Tagokba telepítették 1955-ben a Magyar Néphadsereg 9318. sz. alakulatának 6. légvédelmi ütegét. A szántóföldön elhelyezett egység a főváros körül kialakított légvédelmi gyűrű részét képezte. Tekintettel arra, hogy a légvédelmi ágyúk páncélozott járművek kilövésére is alkalmasak voltak, a támadó szovjet katonák a szigetszentmiklósi egység kivételével az összes többi tüzelőállást lefegyverezték.

A támaszpont tizenkét légvédelmi ágyúval, egy légvédelmi géppuskával és jelentős lőszerkészlettel rendelkezett. Az ott állomásozó sorkatonák és tisztek november 4-éig nem vállaltak szerepet a forradalmi eseményekben. Az egymásnak ellentmondó hírek és utasítások következtében az addig meglévő rend felbomlott. A katonák egy része elhagyta a körletet, a tisztek az ágyúk laktanyába szállítását készítették elő. November 4-én reggel Buri nemzetőrparancsnok utasítására csepeli felkelők jelentek meg a támaszponton. Felhívásukra tizenöt-húsz honvéd csatlakozott hozzájuk. A katonák segítségével öt löveget bevontattak a Szent Imre térre, Kőrösi Sándor tüzérfőhadnagy, hadműveleti tiszt is a katonákkal tartott. A felkelők vezetőivel történt megállapodás alapján Kőrösi főhadnagy parancsnoksága alatt megkezdtek az ágyúk elhelyezését és harcász állapotba hozatalát.

Miközben a felkelők vezetői a védelem kialakításán munkálkodtak, Tökölről nyolc órakor tizenöt gépjárműből álló konvoj indult a budapesti Belügyminisztérium felé. A konvojt egy tank vezette, azt két páncélautó követte. Az egyik nyitott páncélautóban foglaltak helyet az előző éjszaka lefogott magyar kormánydelegáció tagjai, Erdei Ferenc és Maléter Pál miniszterek, Kovács István vezérőrnagy és Szűcs Miklós ezredes. A páncélozott járműveket parancsnoki kocsik, négy ÁVH-tisztekkel megtöltött, leponyvázott tehergépkocsi és több személygépkocsi, hat harcokocsi követte. Kilenc óra körül érték el a kerület határát. Mivel a felkelők nem kaptak parancsot feltartóztatásukra, zavartalanul haladtak át a forradalmárok

által birtokolt Csepelen. A Gubacsi hídon áthaladva tévedésből Soroksár felé indultak. Néhány perc múlva a Jutadombnál a gépkocsioszlopot tűz alá vették a város védelmére kirendelt magyar fegyveres egységek.

Közben a csepeli felkelők elsősorban a kerület központjának védelmére rendezkedtek be. A Tanácsház téren három löveget és egy légvédelmi géppuskát állítottak fel. Egy-egy ágyút helyeztek tüzelőállásba az Ady Endre úton és a HÉV végállomásnál, a fatelepnél. Két ágyút Királyerdőbe szállítottak. Mivel a lövegek kezelésére kevésnek bizonyultak a felkelőkhöz átállt katonák, ezért az ágyúkhöz nemzetőröket is beosztottak. A kora délutáni órákban szovjet páncélosok vonultak át a Tanácsház téren, ekkor a kezelők még azt az utasítást kapták, ne kezdeményezzenek harcot, csak akkor lőjenek, ha őket megtámadják. Miután újabb páncélosok érkeztek a térre, a felkelők kérték a tűzparancs kiadását. Buri István és Kőrösi főhadnagy engedélyezte a tüzelést. Mikor újabb páncélosok jelentek meg a téren, Hanyec András honvéd irányításával eldördültek a légvédelmi ágyúk. Egy tankot és egy páncélcocsit kilőttek, egy tankot megrongáltak. Az égő ruhában menekülő szovjet katonákat kézfegyverekkel lelőtték.

November 5., hétfő

A csepeli felkelők vezetői a pesterzsébeti felkelőktől lőszerért cserébe sorozatvevőt (katyusát) kölcsönöztek, mellyel Kőrösi főhadnagy irányításával tűz alá vették a tököli repteret.

November 6., kedd

A nemzetőrségből szervezett századok irányítását Andi József látta el. Ezen kívül gondoskodott a beszerzett lőszer, robbanóanyag és a tankok felgyújtására biztosított benzin tárolásáról. A szovjet csapatok átvonulásának megakadályozása céljából elkészítette az utak felrobbantásának tervét, amely szerint éjjel járhatatlanná tették a Kikötő utat és a Gubacsi hídról levezető útvonalat.

*A Gubacsi híd felrobbantott feljárója,
a sérült ivóvízvezetékéből ömlött a víz a Kis-Dunába 1956. november 6-án*

Major nemzetőrparancsnok utasítására a szovjet harckocsik gyár felől történő támadásának megakadályozására vasöntvényekkel megrakott vagonokat vontattak a Csepel Művek 1. sz. kapuja mögé.

November 7., szerda

Alacsonyán szálló szovjet repülőgépek tartották géppuskatűzzel rettegsben a lakosságot. A felkelők a támadó repülőgépeket légvédelmi ágyúkkal, kézfegyverekkel lőtték. A végállomásnál felállított légvédelmi löveg – sorkatonai kezelőjének irányításával – a jobb szárnytövéven eltalált egy IL-28 típusú, szovjet gyártmányú repülőgépet. A gép a kavicsbánya közelébe zuhant, háromtagú személyzete életét vesztette.

Egymásután elcsendesedtek a főváros ellenállási központjai, csak a csepeli és pesterzsébeti felkelők tartottak ki. Miközben a kerületet északról és délről, mint egy ostromlott erődöt, gyűrűbe zárta a szovjet hadsereg, a közművek, a víz, az áram és a telefonhálózat működött. A Kádár-kormány a lakihegyi adón keresztül sugározta közleményeit. Az adó Csepelen átvezető kábelének átvágására a forradalmárok sikertelen kísérletet tettek. Csepel elvesztette kapcsolatát a külvilággal. Az üzletek egyébként is szegényes árukészlete kifogyott, a pékségek liszt tartalékai kezdtek kimerülni. A lakosság nélkülözött és rettegett. A gyárakban álltak a gépek. Az iskolákban szünetelt a tanítás.

November 8., csütörtök

A szovjet tankok északról próbáltak betörni a kerületbe. Az áttörés megakadályozására Andi főhadnagy utasítására üzemanyaggal töltött tartálykocsikkal zárták el a Kikötő utat. A kialakult lövöldözés következtében a szerelvény kigyulladt, sűrű, sötét füstje magasba szállt.

A védelem céljából felrobbantott Gubacsi híd csepeli lejárója, háttérben a Szabadkikötő útra szintén védelmi céllal kivonatott és felgyulladt tartálykocsik füstje

Távolból úgy tűnt, mintha egész Csepel égne. A tüzérek újabb szovjet tanktámadást vertek vissza. Hanyec András honvéd és Somogyi Tibor tizedes vezetésével egy harckocsit kilőttek, egyet megrongáltak.

Sötét füst az ostromlott Csepel felett. A felvétel a IX. kerületi Közraktár utca felől készült.

November 9., péntek

Csepel védelme megszilárdult, a szovjet hadsereg a Gellért-hegyről nehézaknavetőkkel, a Nagyvásártelepről ágyúkkal, délről ágyúkkal és aknavetőkkel lőtte a kerületet. A pontos felderítés nélküli terrortámadások főként a település lakosságát sújtották. Szerény munkáslakások dőltek össze, a Kiss József utca 26. számú háznak pincéjét ért találat 18 ember halálát okozta.

Szovjet belövés áldozatainak kiemelése a Kiss János utcai ház pincéjéből

Miután a fővárosi forradalmi fegyveres csoportokat a szovjet katonai egységek szétverték, erőiket Csepel és Pesterzsébet elfoglalására összpontosították. A szovjet katonai parancsnok egy bolgárkertészt küldött november 9-én a csepeli felkelőkhöz, hogy fegyverletételre szólítsa fel őket. Az ajánlatot nem fogadták el, a kertészt Buri István parancsára letartóztatták. Az ezen a napon megindult nagy erejű szovjet támadást súlyos veszteségek árán még sikerült visszaverni.

Szovjet tüzérség támadása következtében megsérült családi házak, 1956. novembere

Csepelen ötvenhárman vesztették életüket. Az egyenlőtlen küzdelem a végéhez közeledett, a felkelők száma napról napra csökkent. Buri végső kétségbeesésében fegyveres támogatás kérése céljából küldöttséget menesztett Bécsbe. A feladatra Andi József főhadnagy és Konyorcsik György munkás vállalkozott. Miután az esti órákban csónakjaikkal átkeltek a Dunán, Budafokon fogták el őket szovjet katonák.

A Királyerdőt délről próbálták megközelíteni a szovjet katonai alakulatok. A területen tevékenykedő tizenöt-husz főből álló felkelőcsoport parancsnoka, Kovács Sándor főhadnagy megakadályozta a harc kialakulását. Csak miután az egységet elhagyta, akkor lőttek ki a Királyerdőben a felkelők egy páncélaútját.

*Kovács Sándor (1915-1958), a Nemzetőrség parancsnoka.
Elsőfokon halálra, másodfokon 10 évi börtönre ítélték.*

November 10., szombat

A szovjet katonai vezetés nagy páncélos erőket összpontosított a kerület déli határainak térségébe és északra, a szigetesúcsra, majd délután megkezdte Csepel elfoglalását. A benyomuló támadó erők a Tanácsház tér környékén ütköztek a legkeményebb ellenállásba. „Makacs ellenállást fejtett ki egy felkelőcsoport Budapest külvárosában, Csepel északi részén – írta Zsukov szovjet marsall 1956. november 10-én az SZKP Politikai Bizottságának adott jelentésében. – Ebben a térségben három harcokocsinkat lőtték ki és gyújtották fel.”

November 11.,vasárnap

A szívósan védekező felkelőket a támadók csak hajnalban tudták a harc feladására, menekülésre kényszeríteni. A fegyverek dörgését döbönt csend váltotta fel. A Tanácsház tér és környéke romokban hevert.

Tanácsház téri épületek a harcok után, 1956 novemberében.

Az utcákon kiégett páncélosok, elhagyott ágyúk, eldobált fegyverek éktelenkedtek. A földön halottak: vérbe fagyott civil ruhás felkelők, összeégett szovjet tankosok heverték. A kerületben mindenütt lomhán ácsorogtak a szovjet hadsereg harckocsijai, rohamlövegei, páncélautói.

A szovjet városparancsnokság Abramov ezredes vezetésével a rendőrségen helyezkedett el. November 11-ére Csepelen is véget ért a forradalom első, fegyveres szakasza, és megkezdődött a politikai hatalmi harcok korszaka. A küzdelem színtere a lakóterületekről áttevődött a gyárakba, és főként a Csepel Művekben folytatódott.

A fegyveres harcok résztvevői, valamint azok, akik a forradalom alapvető célkitűzéseivel szemben a szocializmus megdöntését kívánták, visszavonulásra, bujkálásra, menekülésre kényszerültek. Akik a szocializmus körülményei között nem mondtak le a nemzeti célok eléréséről – az országban legtovább Csepelen – még pontosan két hónapig küzdhettek a Nagy Imre-kormány visszatéréseért, a semlegességért, a szovjet csapatok kivonulásáért, a demokratikus jogokért.

2.2. Politikai küzdelmek

*A forradalom második szakasza
(1956. november 11. - 1957. január 11.)*

A kibontakozást Csepelen a bénult közállapotok, az emberéletben és anyagiakban elszenvedett súlyos veszteségek, károk gátolták. A kerületben 1956. október 24-e és 1957. január 11-e között kilencvennégyen veszítették életüket. Közülük tizenketten még 15 évesek sem voltak. Megsemmisült, vagy erősen megrongálódott kétszázhetven lakóház, ezen belül ötszáznegyven lakás. Megsemmisült a Gyógypedagógiai Iskola, erősen megsérült, tanításra alkalmatlanná vált a Rákóczi úti iskola épülete, megrongálódott a katolikus templom,

A harcokban megsérült templom és iskola a Tanácsház téren.

a Ligeti Károly utcai általános iskola, a Jedlik Ányos Gimnázium és sok óvoda. Több üzlet, közöttük a Tanácsház téri közért és a patika is megrongálódott. Belövést szenvedett a kórház, a szovjet tüzéréség az üzemeket sem kímélte. Megbénult a közlekedés. A felkelés leverését követő sztrájkok – messze meghaladva a harcok következtében elszenvedett károk mértékét – sok százmilliós veszteséget okoztak

Csepel lakosságának döntő része – mint az elmúlt hetekben – otthonába húzódva várta a dolgok jobbra fordulását. A kommunisták örömmel fogadták a bekövetkezett változásokat. Életük megmentőjeként üdvözölték a szovjet megszállókat. Elfogadták a Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány az elmúlt eseményeket ellenforradalomnak minősítő ítéletét. A Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP) Ideiglenes Központi Bizottságának felhívására megkezdtek a párt szervezését. Elsősorban a lakóterületi pártsejtek létrehozására törekedtek. A gyárakban a pártszervezetek kialakítását a munkástanácsok gátolták.

A kormány november 7-ei és 9-ei határozatával és rendeletével visszahelyezte jogaiba a forradalom napjaiban felszámolt államhatalmi szerveket, azokat a közigazgatás megszervezésére, az élet megindítására szólította fel. A tanácsokat újraélesztették, a Nemzeti Bizottságoknak egyelőre meghagyták tanácskozási, javaslattevő jogát. A munkástanácsokról kiadott rendelet kimondta: „A munkástanácsok útján valósul meg a munkás önkormányzat. A munkástanácsok hatásköre kiterjed az üzemi élet minden területére” Elrendelték a munka felvétele utáni újraszervezésüket.

Csepelen november 12-én újjáalakult a kerületi tanács. A végrehajtó bizottság elnöke Végh Károly lett. A szakapparátus megkezdte a közigazgatás, a rendfenntartás, az élelmiszerellátás szervezését. A gyárak dolgozóit felszólították a munka felvételére.

Az iskolákban november 12-e után megindult – először csak csökkentett tanítási idővel és összevont foglalkozásokkal – a tanítás. A gyermekek számára először napi egy forintért egyszeri, majd november végétől napi háromszori étkezést biztosítottak. Ebben az időben a tanulók ellátását napi kétezer-hétszáz tízórai kiosztásával és ruhasegélyekkel a Svéd Vöröskereszt is segítette.

Ivanics István és Bali Vendel irányításával tevékenykedett a Nemzeti Bizottság. Bali Vendel visszaemlékezése szerint: „A Nemzeti Bizottság a helyén maradt. Sok munkája volt.” November 22-én a szovjet városparancsnok Bali Vendelt magához rendelte. A helyreállítás kérdéseiről folytatott megbeszélésen a közlekedés beindítását kérte, illetve segítséget az iskolák, óvodák működtetéséhez, a ledöntött szovjet emlékmű helyreállításához. A Nemzeti Bizottság korábbi politikai nézeteihez ragaszkodva, teljes erővel támogatta a romeltakarítást és helyreállítást. Az élet beindításán eredményesen munkálkodó csepeli Nemzeti Bizottság november végén a Tanácsháza elhagyására kényszerült. A Jedlik Ányos Gimnáziumban kapott helyet. December 7-én Bali Vendelt a rendőrség letartóztatta, ám egy hét múlva egyelőre még szabadon bocsátották. A kormány december 8-ai, a forradalmi bizottságok megszüntetéséről szóló határozata a nemzeti bizottságokat is felszámolta.

November 14-én az Egyesült Izzóban megalakult a Nagybudapesti Központi Munkástanács (NKMT). Kiáltványukban a szocializmus mellett foglaltak állást, követelték a Nagy Imre-kormány visszatérését, a szovjet csapatok kivonását, a többpártrendszer megőrzését. A vezetőségbe a Csepel Művekből Dévényi József, a Csepel Növényolajipari Vállalat képviselőjében Kalocsai György került be.

Másnap, november 15-én a Csepel Vas- és Fémművek Központi Ideiglenes Munkástanácsa a budapesti szovjet katonai parancsnokságon tájékozódott a munkástanácsokkal kapcsolatos álláspontokról. Miután megtudták, hogy a szovjetek ugyan nem támogatják a munkásta-

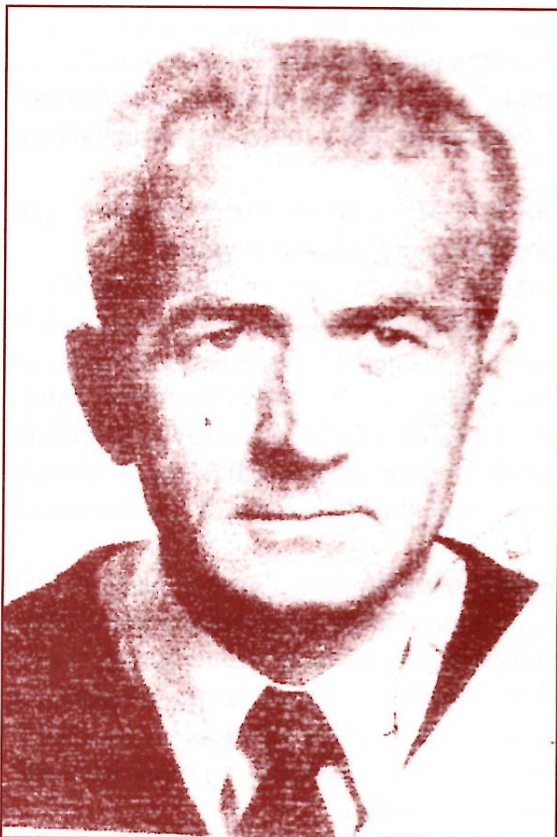
nácsokat, de működésüket nem ellenzik, a sztrájk befejezése és a munka beindítása mellett döntöttek. Ezt országos felhívásban hozták nyilvánosságra. Amikor 21-én a kormány szovjet páncélosok segítségével megakadályozta az Országos Munkástanács megalakulását, az NKMT kétnapos sztrájkra való felhívását a Csepeli Munkástanács súlyos hibának minősítette, és nem csatlakozott a munkabeszüntetéshez.

A csepeli munkástanács ülésére meghívták a szovjet parancsnokság képviselőjét. Az ülésen kérték a nagyszámú szovjet harckocsi Csepelről való kivonását. Abramov parancsnok a kérésnek helyt adott, néhány napon belül az összes tankot kivonták a kerületből.

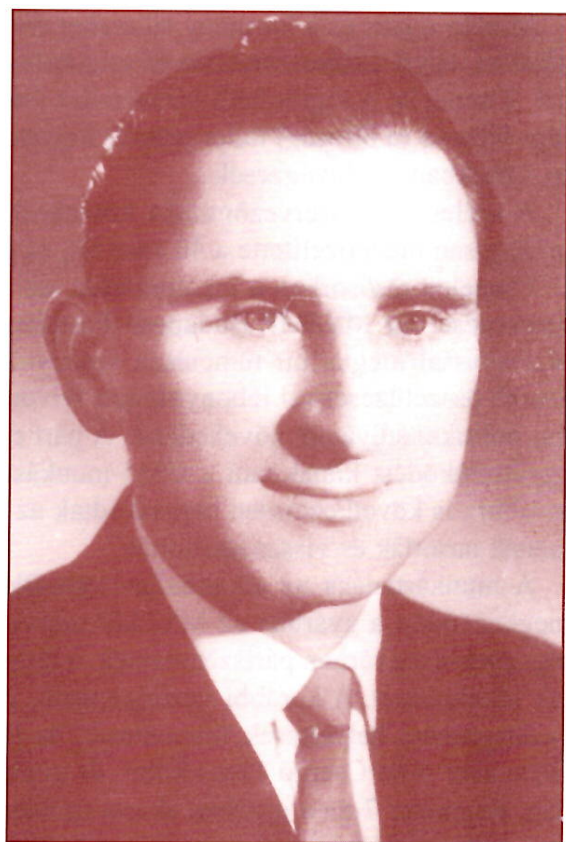
A Szabadkikötő munkástanácsa november 24-én leváltotta a korábbi igazgatót, helyette a jó szakembernek számító és népszerű Fekete Károlyt nevezte ki.

A Csepeli Papírgyár munkástanácsa – együttműködve a gyár vezetőségével – nem tett eleget a sztrájkfelhívásoknak. Történt kísérlet a szociáldemokrata párt megalakítására, de az MSZMP gyorsan megalakult, így a gyári kommunisták visszaszerezték korábbi vezető szerepüket.

November 29-én megtörtént a Csepel Művek Központi Munkástanácsának titkos választása, az Elnöki Tanács törvényerejű rendelete alapján. A munkástanács elnökévé Nagy Elek esztergályost, elnökhelyettessé Bácsi Józsefet és Kléger Istvánt választották, illetve Beck Antal munkás is a tanács tagja lett.

Nagy Elek a CsM Központi Munkástanács elnöke

Bácsi József a CsM Központi Munkástanács alelnöke

A munkástanács elnökévé választása utáni politikai felfogását Nagy Elek így körvonalazta: „A harc, melyet október 23-án kezdtünk, nem ért véget. Most más formában folytatódik tovább. Általában mindenhol az a jelszó, hogy harcolni kell a forradalmi vív-

mányok megvédéséért.” A tanács a termelési feltételek biztosításán munkálkodott, segítette a gyár gazdasági vezetőit a szén-, kőolaj- és a nyersanyagellátás megteremtésében, gondoskodott a segélyek elosztásáról, a dolgozók részére akciót szervezett, melynek keretében a gyár termékeiből önköltségi áron, részletre vásárolhattak.

Az MSZMP Ideiglenes Központi Bizottsága december 2-5. között megtartott ülésén az októberi eseményeket – a sztálinista rendszer embertelenségét, tarthatatlanságát elleplezve, a valós okokat meghamisítva, a korábbi állásfoglalását megváltoztatva – ellenforradalomnak minősítette.

Kiváltó okait négy pontba foglalta:

1. A Rákosi-Gerő – klikk hibái és bűnei
2. A Nagy Imre és Losonczy-féle pártellenzéki csoport tevékenysége
3. A Horthy-fasiszta, tőkés-földesúri erők ellenforradalmi aknamunkája
4. A nemzetközi imperializmus

Miután a párt és a kormány sikereket ért el a közigazgatás és fegyveres erők újjászervezésében, egyre határozottabban és szigorúbban lépett fel a politikájával szembe forduló erőkkel. Elrendelte a rögtönítélő bíraskodást (statáriumot), a gyülekezési tilalmat, a közbiztonsági őrizetet (a bírósági ítélet nélküli fogvatartást). Megkezdődtek a tömeges letartóztatások és – titokban – a kivégzések.

A széles körű szervezőmunka következtében az MSZMP taglétszáma december elején országosan megközelítette a 40 ezer főt, ez december közepére megduplázódott.

Csepelen elsősorban a lakóterületen, de a gyárakban is eredményesen folyt az MSZMP szervezése. Az MSZMP Budapesti Pártbizottsága által december 6-án rendőri, karhatalmi biztosítással megtartott tüntetésen száznyolcvan-kétszáz csepeli kommunista vett részt. A kisebb összetűzésekkel lebonyolódott felvonulás már jelezte az MSZMP előretörését, hatalmi, politikai súlyának növekedését. A párt csepeli vezetői, élükön Kiss Dezsővel, próbáltak együttműködést kialakítani a CSM munkástanácsának vezetőivel. A munkástanács vezetői továbbra is következetesen ragaszkodtak az októberi eszmékhez, a közeledést elfogadhatatlannak tartották és visszautasították.

A munkástanács az alkalmatlan vezetők leváltását szorgalmazta. Amikor nagy erővel megkezdődött a gyárban az MSZMP szervezése, és a munkástanács szavazásra bocsátotta, legyenek-e a gyárban pártszervezetek, a dolgozók többsége ellenezte az üzemi pártszervezetek létrehozását. A korábbi vezérigazgató, Zsofinyecz Mihály lemondott, a munkástanács a vezérigazgató-helyettesek felmentését, és Illés Béla vezérigazgatói kinevezését javasolta. December 6-án Csergő János kohó- és gépipari miniszter nem támogatta a javaslatot, másnap, december 7-én a gyárban akarta tisztázni a személyi ügyeket.

A miniszter látogatása a munkások tudomására jutott. Több ezres tüntető tömeg követelte a minisztertől a személyi változásokat, ezeket ő ott el is fogadta.

Amikor a Nagybudapesti Központi Munkástanács hírt kapott arról, hogy a karhatalom a tüntető salgótarjáni bányászok közé lőtt, az áldozatok és sérültek száma pedig meghaladta a százat, december 11-12-ére kétnapos tiltakozó sztrájkot hirdetett. A csepeli munkástanács ekkor rádión keresztül is az MSZMP-vel közösen kiadott röplappal a sztrájk ellen foglalt állást. Ennek ellenére a Csepel Művek két napra leállt. December 11-én a Nagybudapesti

Munkástanácsot feloszlatták, vezetőit letartóztatták. A CSM munkássága december 13-án kétórás ülősztrájkjal követelte a munkásvezetők szabadon bocsátását. December 14-én a kormány hatálytalanította Illés Béla vezérigazgatói kinevezését, a két felmentett vezérigazgató-helyettest, Hegyi Ferencet és Komjáthy Lászlót pedig visszahelyezte munkakörébe. Papp Károly korábbi csögyári munkást a Csepel Vas- és Fémművek kormánybiztosának nevezte ki. Papp a munkástanács működését december 17-ig önkényesen felfüggesztette.

A Nagybudapesti Munkástanács feloszlata után a politikai küzdelemben tekintélyt szerzett CSM munkástanácsának súlya megnövekedett. Vezető szerepre tett szert az ország gyárainak nagy részét akkor még irányító munkástanácsok körében. Naponta számos pesti és vidéki munkástanács jelentkezett Csepelen tapasztalatszerzés céljából. Először gazdasági kérdésekkel foglalkoztak, de a kormánnyal szembehelyezkedve politikai szerepre is vállalkoztak. A hazai közvélemény mellett külföldön is nagy érdeklődés kísérte a csepeli munkástanács tevékenységét.

A munkástanács a kormánnyal való tárgyalás mellett döntött. Tiltakozott a letartóztatások ellen, követelte a fogvatartott munkásvezetők szabadon bocsátását.

Kádár János és Marosán György államminiszter 1956. december 27-én fogadta a CSM munkástanács küldöttségét. A csepelieket a találkozóra komlói, győri, dorogi és budapesti munkások is elkísérték. Kádár János ismertette álláspontját, miszerint a munkásosztály legjobbait az MSZMP foglalja magába. Ezért a politikai kérdések eldöntésére nem a munkástanácsok, hanem a párt hivatott. A munkástanács csak gazdasági kérdések megoldására jogosult. A Nagy Elek vezette küldöttség tagjai nem fogadták el a tájékoztatót. Kérték a CSM vezetőinek leváltását, a letartóztatott Budapesti Munkástanács vezetőinek szabadon bocsátását, és újság kiadásának engedélyezését. Kifejtették, hogy a munkástanács az üzemek vezetése mellett a politikai életben is jogokat követel, az októberi eseményeket továbbra is forradalomnak tekinti. A találkozó eredménytelenül zárult. A kormánytagok a küldöttség kéréseit és álláspontját elutasították.

A CSM központi munkástanácsát több gyáregységből érték súlyos bírálatok. Többen nem fogadták el a munkafegyelem megeremtésére tett intézkedéseket, a sztrájkok elleni fellépéseiket. A munkástanács javaslata ellenére sztrájkba léptek.

A Kádár-kormány és az MSZMP ereje, politikai súlya folyamatosan nőtt, a munkástanács vezetői belátták, hogy követeléseik kiharcolására nincs remény. Január 8-án lemondott tisztségéről először az elnökség, majd a Központi Munkástanács egésze és a gyárak munkástanácsai közül hét.

A Varrógépgyár és a Motorkerékpárgyár munkástanácsának kivételével a többi tíz felfüggesztette működését. A dolgozókat és a kormányt lemondónyilatkozattal tájékoztatták.

Íme a nyilatkozat:

„A magyar nép forradalmának tisztelt október 23-i események hoztak létre bennünket abból a célból, hogy független, szabad, demokratikus Magyarországot építsünk, és teremtsük meg a félelem nélküli életet. Az időközben bekövetkezett események tényként bizonyítják, hogy a kötelezettségeinket a jelenleg fennálló körülmények között nem tudjuk teljesíteni. Számunkra nem vár végrehajtásnál egyéb szerep, meggyőződésünk ellenére rendeleteket végrehajtani nem tudunk, nem nézhetjük tétlenül, hogy munkástanács tagokat minden különösebb indok nélkül letartóztatnak, zaklatnak és az egész munkástanácsot lényegében ellenforradalmároknak bélyegezzék. Végző soron arra az álláspontra helyezkedtünk, hogy egyéni sorsokkal nem törődve, a dolgozók véleményének engedve, egyöntetűen visszaadjuk munkástanácsai megbízatásunkat. E fenti elhatározásunk nem jelenti azt, hogy a felelősség

alól kívánunk kibújni, azonban úgy véljük, hogy a jelenlegi helyzetben a dolgozók kívánságait megvalósítani nem tudva, létezésünkkel nem hitegetjük dolgozóinkat, és ezért megbízásunkat visszahelyezzük a dolgozóink kezébe.”

Miután a munkások tudomást szereztek a lemondásról, sztrájkba léptek. Nagy Elek és az elnökség tagjai személyesen felkeresték a gyáregységeket és a munka felvételét kezdeményezték.

Az MSZMP országos és gyári irányítói megdöbbenéssel és haraggal fogadták a munkástanács lemondását. Ellenszegülésnek, izgatásnak minősítették. Az MSZMP akkor még a munkástanácsok megtartására, azokban a vezető szerep megszerzésére törekedett. Az MSZMP gyári pártszervezete fokozott meggyőzőmunkát végzett a lemondások visszavonására és a munka felvétele érdekében.

Röplapjukban a következőket írták:

„A munkástanácsok feloszlata merénylet a dolgozók érdekei ellen. Ezzel is tovább akarják dolgozóink között a normális, békés élet megindulását gátolni. Munkások! Dolgozók! Ne tűrjétek a munkásönkormányzat csorbítását. Ne engedjétek a gyári munkástanácsok feloszlataát.” A CSM-ben a két egymással szemben álló politikai erő, a lemondott munkástanácsi vezetők és az MSZMP irányítói a termelés folytatása mellett foglaltak állást. A Csepel Vas- és Fémművek munkástanácsának utolsó, 1957. január 10-i ülésén Nagy Elek a következőket mondta: „Mi, a munkástanácsok vezetői két malomban őrlődünk. Egyrészt a munkások, másrészt a kormány között. Amit a munkások és én magam szeretnék, azt nem tehetem. Amit a kormány kíván, nem akarom megtenni, mert munkásáruhá válok. Így a munkástanács megszűnik. Ami ezután történni fog, azért nem a munkástanács a felelős, hanem a kormány.” De a gyár munkásságát az előbbi már nem, az utóbbi még nem tudta befolyásolni.

Január 11-én a CSM kommunistáinak képviselőjében küldöttség kereste fel a Magyar Írók Szövetségét. A küldöttek a csepeli munkásokra hivatkozva elítélték az írók Kádár-kormány elleni fellépéseit, az írókat a „munkás-paraszt hatalom” támogatására szólították fel. A követelést utolsó figyelmeztetésnek szánták. Egy hét múlva a kormány felfüggeszte a szövetség működését.

Miközben a küldöttek az írók meggyőzésén fáradoztak, a gyárban a sztrájk tüntetésbe csapott át. Délelőtt 10 órára a CSM nagyirodája előtt több ezer munkás követelte a vezérigazgató-helyettesek és a kormánybiztos távozását. A kirendelt karhatalmi erők az épületbe betörő munkásokat riasztólövésekkel próbálták meghátrálásra kényszeríteni. A lepattanó lövedékek több dolgozót megsebesítettek. G. Nagy Imre életét veszítette. A tüntetők elvették és összetörték a karhatalmisták fegyvereit. Ezt követően a karhatalom erősítést kapott, a pufajkások gumibotos csatárláncai a munkásokra rontottak és szétverték a tüntetést. Így fojtotta el durva erőszak a magyarországi forradalom utolsó tömegmegmozdulását. A gyárban még másnap is állt a munka, a termelés akadozott. A nyílt ellenállást hallgatás, türés, belenyugvás, végül együttműködés váltotta fel.

3. A forradalmat követő számonkérés és megtorlás

A kormány növekvő erejének birtokában féktelen megfélemlítésbe és megtorlásba kezdett. 1957. január 11-én letartóztatták Nagy Eleket, a munkástanács elnökét, 12-én Bácsi Józsefet, Beck Antalt, Fekete Lászlót majd februárban Tolnai Károly, Miklós István, és Simkó Ernő csepeli munkástanácsi vezetőket. Ezt követően a munkástanácsok ereje Csepelen és országosan is megtört, helyüket a szigorú pártirányítás alatt álló szakszervezetekkel próbálták kitölteni, majd az 1957. november 17-ei kormányrendelettel a munkástanácsokat feloszlatták.

A magyar nép támogatásának megszerzése érdekében széles körű, meggyőző agitációs tevékenységet fejtettek ki. Tovább erősítették az államhatalmi szerveket. Megkezdték az emberek forradalom alatti tetteinek felülvizsgálását. A megszüntetett Államvédelmi Hatóság volt tisztjeivel megerősített vállalati, intézményi személyzeti osztályok jelentést készítettek az alkalmazottak forradalom alatti cselekedeteiről, magatartásáról. A vizsgálatokat követték a feljelentések és a letartóztatások.

Hogy Csepelen a forradalmat különösen kemény, kegyetlen, hosszantartó megtorlás követte, ez több okra vezethető vissza. A forradalom első szakaszát lezáró fegyveres ellenállás Csepelen tartott legtovább. Az utolsó kormányellenes tüntetés szintén Csepelen volt. A kommunista vezetőkben dühöt, haragot és bosszút váltott ki, hogy a számukra nehéz napokban a munkásosztály fellegvára nem játszotta el a ráosztott szerepet, nem felelt meg az elvárásoknak.

Csepelen a megtorlást előkészítő adatgyűjtés, a hatalomba való visszatérés előkészítése már október utolsó napjaiban bizonyíthatóan megkezdődött. A letartóztatások már 1956 decemberében megindultak, majd a Csepel Művek Központi Munkástanácsa vezetőinek 1957. január 11-én és 12-én közbiztonsági őrizetbe vételével folytatódtak. Január 12-én most már a XXI. kerületi rendőrség vette őrizetbe a szovjet támadás következtében a nemzetőrség fogdájából kiszabadult dühödt, fékezhetetlen felkelőket, Sente Károlyt és fiát, Sente Istvánt.

Ezen a napon lépett életbe az 1957. évi 4. sz. törvényerejű rendelet a gyorsított bírósági eljárásról, melynek alapján a fegyver- és lőszerrejtegetőket, gyilkosságok, rablások elkövetőit és a nagyüzemek működésének megzavaróit halállal vagy öttől tizenöt évig terjedő börtönnel sújthatták.

1957. március 29-én tartóztatták le Schiff János csepeli gépmunkást. Gyorsított eljárással lőszer- és fegyverrejtegetésért halálra ítélték és április 25-én kivégezték. 1957. márciusában fogták le Nagy József szállítómunkást és Farkas Imre bádogost szervezkedésért és Bordás András Kossuth-díjas esztergályos meggyilkolásáért. A per során tanúk igazolták, hogy Farkas Imre megpróbálta megakadályozni Bordás András lelő-

vését. 1958. február 25-én ítélték őket halálra. Az ítéletet 1958. február 28-án hajtották végre.

A forradalom csepeli résztvevői közül, hosszú előkészítés után külön fogták perbe a katonákat, a Nemzeti Bizottság, a munkástanács vezetőit és a felkelőket.

1957. májusában megkezdte működését a honvédségi „Igazoló Bizottság”, ezután tartóztatták le a november 4-e és 11-e között Csepelen zajló harcokban részt vett katonákat. A katonák mellett a perbe bevontak egy rendőrtisztet, a rendőrség állományából 1950-ben kilépett és a forradalom alatt a csepeli nemzetőrség parancsnokának megválasztott Major Ernő munkást, tovább egy, a harcokban részt vett nemzetőrt. A Budapesti Katonai Bíróság 1957. december 14-én hozott ítéletében öt vádlottat bűnösnek mondott ki a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés vezetése, hármat a szervezkedésben való tevékeny részvétel büntetésében. A bíróság a vádlottak közül hármat halálra, egyet életfogytiglani, hármat 10 éven felüli, egyet 5 éves börtönbüntetésre ítélte.

A Magyar Népköztársaság Legfelsőbb Bírósága Katonai Kollégiumának különtanácsa 1958. március 4-én zárt fellebbezési tárgyaláson az első fokon hozott ítéletek közül Kovács Sándorra kiszabott halálos ítéletet 10 évi börtönre, Csurmik Ferenc 5 éves börtönbüntetését 1 évre csökkentette. Helybenhagyta a Kőrösi Sándorra és Andi Józsefre kiszabott halálos ítéletet. Major Ernő és Somogyi Tibor korábbi 12 éves, illetve életfogytiglani büntetését súlyosbította, illetve halálos ítéletre változtatta. A gyengeelméjűnek minősített Hanyec András első fokon hozott 10 éves börtönbüntetését 15 évre emelte. A négy halálos ítéletet két nap múlva, március 6-án 7 óra 4 és 17 perc között végrehajtották.

Somogyi Tibor tizedes 1958-ban kivégezték

*Major Ernő (1915-1958)
a Nemzetőrség kivégzett parancsnoka*

Andi József honvédtiszt 1958-ban kivégezték

Körösi Sándor honvédtiszt 1958-ban kivégezték

A Budapesti Fővárosi Bíróság 1958. április 24-én kihirdetett ítéletében a csepeli Nemzeti Bizottság tagjait, Bali Vendel elnököt 8 évi, Babik Zoltánt, a Csepeli Hírek című újság szerkesztőjét 5 évi, Visnovszki Józsefet 2 évi börtönre ítélte.

A Budapesti Fővárosi Bíróság 1958. január 13. és február 3. között zárt tárgyalás után február 7-én a Csepel Vas- és Fémművek Központi Munkástanácsának korábbi elnökét, elnökhelyettesét és vezetőségi tagját találta bűnösnek a népköztársaság megdöntésére irányuló mozgalomban való tevékeny részvételért. Nagy Eleket 12 évi, Bácsi Józsefet 10 évi, Beck Antalt 9 évi börtönre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság népbírói tanácsa 1958. szeptember 23-án a hamis vádak alapján hozott ítéletet helybenhagyta. 1958. június 13-án hoztak ítéletet a Golyóscsapágygyár és Kerékpárgyár Munkástanácsa vezetőinek perében, ahol Tolnai Károlyt 1 év 8 hónapi börtönre, társait 8 hónaptól 10 hónapig terjedő börtönre ítélték.

A Forradalmi Honvédelmi Bizottmány kilenc tagjának 1958. augusztus 19-én kezdődött perében az egykori csepeli martinászból lett páncélos honvéd vezérőrnagyot, Váradi Gyulát 7 év börtönbüntetésre ítélték.

A Budapesti Fővárosi Bíróság 1957. december 16. és 1958. április 2. között negyven napon át tárgyalta a csepeli felkelők perét. A tárgyalás során megvádolt tizennyolc személy közül négyen külföldre távoztak, ezért tizennégyen álltak bíróság elé.

Ebben a perben vádolták meg Kalamár József letartóztatóit, köztük a tanácselnök kivégzésével gyanúsított Bódi Józsefet is. A kerületi forradalmárok lejáratása céljából nem különítették el Zsendovics László feleséggyilkos bűnügyének tárgyalását. Ilyen vádlottak kiválasztásával kívánták bizonyítani a forradalmárok bűnöző mivoltát.

A Legfelsőbb Bíróság a Nagy Imre-perben is ítélkező dr. Vida Ferenc elnökletével 1958. december 20-án hat vádlottat ítelt halálra. Kettőt, Buri István helyettes nemzetőr parancsnokot és Sorn Károlyt, a királyerdei felkelők parancsnokát távollétében; a forradalmárok által is letartóztatott Sente Károlyt és fiát, Sente Istvánt, illetve Bódi Józsefet Kalamár József agyonlövéséért, a köztörvényes bűnöző Zsendovicsot felesége meggyilkolásáért. A többi vádlottat hat hónaptól életfogytiglanig tartó börtönbüntetéssel sújtották. A halálos ítéleteket 1958. december 23-án végrehajtották.

A csepeli I. sz. Ipari Tanuló Intézet korábbi kitűnő tanulója, Mansfeld Pétert 1959. március 21-én végezték ki. Tizenöt évesen vett részt a forradalomban, fiatal kora ellenére mégis halálra ítélték. Az ítéletet a 18. születésnapja után tizenegy nappal hajtották végre.

A hosszú börtönbüntetésre ítélt Bali Vendel 1962-ben, Nagy Elek, Bácsi József, Beck Antal, Kovács Sándor és mások 1963-ban amnesztia következtében szabadultak, de évtizedekig szenvedték forradalmi tetteik hátrányos következményeit.

A magyarországi munkástanácsok között vezető szerepet betöltő, működésével példát adó csepeli munkástanács lemondásával, a vezetők letartóztatásával, a sztrájkjog 1957. január 12-i megvonásával Csepelen megkezdődött a proletárdiktatúra, az egypártrendszer második korszaka. A párt és a kormány a lenini elvekhez való visszatérést hirdetve, szóban elhatárolódott a sztálinista, rákosista módszerektől, de a korábban létrehozott, a forradalom alatt felfüggesztett sztálini intézményrendszert élesztette újjá. Az egész országot újra pártirányítás és ellenőrzés alá vonták. A csepeli MSZMP hónapokig egy szervezetet képezett, megerősödése után vált ketté, 1957 márciusában újjáalakult a Csepel Művek pártbizottsága. Ezt követően Csepelen évtizedeken át két kerületi jogú pártbizottság irányította és ellenőrizte a társadalmi és gazdasági életet.

4. A forradalom csepeli kronológiája

1956.

- Január 12. Földrengés volt Csepel térségében.
- Március 8. Árvíz pusztított a Ráckevei-Duna mentén.
- Október 5. A Rákosi Mátyás Vas- és Fémművek elnevezést a minisztertanács Csepel Vas- és Fémművekre változtatta.
- Október 18. Megalakult a csepeli József Attila politikai vitakör.
- Október 23. Dél előtt egyetemi hallgatók keresték fel a CSM-et kapcsolatfelvétel céljából. A párttitkár kiutasította őket.
- Október 24. Éjszaka a kommunisták megszervezték a CSM védelmét. Reggel megtámadták a felkelők a Tanácsház téri Katonai Kiegészítő Parancsnokságot. Az első polgári áldozat Raskó Tibor volt. A CSM-be dél előtt szovjet harckocsik érkeztek. Kirendeltek az ostromlott kiegészítő parancsnokság felmentésére két harckocsit. A tankok védelmében a parancsnokságot elhagyó tisztek közül Daru Lajos századost a felkelők lelőtték. A gyárak leálltak, a dolgozók sztrájkba léptek.
- Október 25. A harckocsik elhagyták Csepelt. Váradi Gyula vezérőrnagy fegyvereket szállított a CSM kommunista őrségének. A rendőrök hat fegyveres felkelőt letartóztattak. A tüntetők kiszabadították a rendőrségen fogva tartott felkelőket, elfoglalták a kerületi pártbizottságot.
- Október 26. A felkelők elfoglalták a rendőrséget és megalakították nemzetőrséget. A felkelők agyonlőtték Bordás András Kossuth-díjas esztergályost és

- Kalamár József tanács-elnököt.
A CSM Szerszámgépgyárban munkástanácsot választottak.
- Október 27. A CSM főkapujánál kialakult tüntetés során a felkelők lelőtték Kupper Béla századost, majd fegyveres összetűzésre került sor. A kiskunhalasi honvédegység megszállta a kerületet. A felkelők elhagyták a rendőrséget. A katonaság elfoglalta a rendőrséget és a pártbizottságot, hetven felkelőt lefoglaltak.
- Október 29. A felkelők visszafoglalták a rendőrséget. Megtartották a Nemzeti Bizottság megválasztását előkészítő jelölőgyűlést.
- Október 30. A Csepeli Sportpályán megválasztották a Nemzeti Bizottságot, elnöke Ivanics István, Bali Vendel, a nemzetőrség parancsnoka Major Ernő lett. A CSM-ből visszarendelték a katonaságot, a kommunista gyári őrség feloszlott. A Csepeli Nemzeti Bizottság küldöttségét fogadta Nagy Imre miniszterelnök. A kerület az azon a napon megválasztott Nemzeti Bizottság, míg a CSM a munkástanácsok irányítása alá került. Újjáalakult a Szociáldemokrata és a Kisgazda Párt Csepeli Szervezete.
- November 1. Megjelent a Csepel újság első száma. Eltemették a harcokban elesetteket a Csepeli temetőben.
- November 2. A Nemzeti Bizottság és a CSM munkástanácsa együttes ülést tartott.
- November 3. A CSM munkástanácsa a sztrájk befejezéséről és a munka november 5-ei felvételéről hozott határozatot.
- November 4. A Csepeli Nemzeti Bizottság elutasította a támadó szovjet hadsereg elleni harcot, Buri István, a nemzetőrség parancsnokhelyettese nem fogadta el az NB álláspontját és megkezdte a kerület védelmének kialakítását. A felkelőkhöz ágyúkkal csatlakozott a szigetszentmiklósi légvédelmi üteg katonáinak egy része. Reggel átvonult Csepelen a Tökölön letartóztatott magyar kormánydelegációt kísérő szovjet katonákból és ÁVH-s tisztekből álló konvoj. A felkelők délután kilőttek a Tanácsház téren egy szovjet tankot és egy páncélkocsit.

- November 5. Csepeli felkelők sorozatvetővel lőtték a tököli szovjet repülőteret.
- November 6. A felkelők az idegen támadók behatolásának megakadályozására felrobbantották a Kikötő utat és a Gubacsi híd lejáróját.
A megszállók ágyúkkal és repülőgépekkel támadták Csepelt.
Többen életüket veszítették.
- November 7. A forradalmárok légvédelmi ütege lelőtt egy IL-28-as típusú repülőgépet.
- November 8. A szigetcsúcs felől támadó szovjet tankokat a felkelők visszaverték.
- November 9. Az újabb szovjet támadást súlyos harcok árán elhárították.
Csepelen a harcok következtében ezen a napon 53-an veszítették életüket.
Királyerdőben kilőttek egy szovjet páncélautót.
Megkezdődött az MSZMP szervezése.
- November 10. Csepel elfoglalására a szovjet hadvezetés nagy páncélos erőket összpontosított a kerület térségébe.
Délután megkezdődött a támadás.
- November 11. A szovjet megszálló erők nagy áldozatok árán hajnalban elfoglalták Csepelt.
Ezzel lezárult a forradalom fegyveres szakasza.
A harcok következtében a középületekben, üzemekben, a közlekedésben és a lakóépületekben súlyos károk keletkeztek október 24-e és november 11-e között.
- November 12. Újjáalakult a XXI. kerületi Tanács, a Végrehajtó Bizottság elnöke Végh Károly lett.
Megkezdődött a közigazgatás, a közellátás és az oktatás újjászervezése.
Megindult a romeltakarítás. Megkezdődött a lakóterületen és az üzemekben az MSZMP szervezése.
A Nemzeti Bizottság támogatta az újjáépítést.
- November 15. A CSM Központi Ideiglenes Munkástanácsa a munka felvételére vonatkozó országos felhívást tett közzé.
- November 29. Megválasztották a CSM Központi Munkástanácsát, elnöke Nagy Elek lett.
A munkástanács a gyár gazdasági vezetőivel összefogva nagy

erőfeszítéseket tett a termelés beindítására, a munkafegyelem megszilárdítására.

- December 7. Bali Vendelt, a Nemzeti Bizottság elnökét egy hétre letartóztatták.
- December 8. A Nemzeti Bizottságot feloszlatták.
- December 11. A CSM munkástanácsa nem támogatta a Budapesti Központi Munkástanács sztrájkra való felhívását.
Ennek ellenére a csepeli gyárakban kétnapos sztrájk volt.
- December 14. A CSM munkásainak tiltakozása ellenére a kormány visszahelyezte a régi vezérigazgató-helyetteseket.
A kombinát irányítására Papp Károly kapott kormánybiztosi megbízást.
- December 27. A CSM munkásküldöttei találkoztak Kádár Jánossal és Marosán György államminiszterrel.
Az októberi célkitűzésekhez ragaszkodó, a letartóztatások ellen tiltakozó, politikai jogokat is követelő küldöttekkel a tárgyalás eredménytelenül zárult.

1957.

- Január 8. A CSM munkástanácsának elnöksége a Kádár-kormánnyal folytatott küzdelmeket reménytelennek ítélte, ezért lemondott.
A gyáregységek munkástanácsai – kettő kivételével – vagy lemondtak, vagy felfüggesztették működésüket.
- Január 10. A lemondások miatt sztrájkba léptek a gyárak.
A Munkástanács lemondott vezetőinek és a gyári MSZMP-szervezetnek a munka felvétele érdekében tett erőfeszítései eredménytelennek bizonyultak.
- Január 11. Az MSZMP csepeli szervezetének képviselői a Kádár-kormány támogatását követelték a Magyar Írók Szövetségétől.
A CSM nagyirodája előtt sok ezer sztrájkoló munkás követelte a kormánybiztos és a vezérigazgatók leváltását.
Az összetűzés során egy munkás, G. Nagy Imre életét vesztette.
- A megerősítést kapott karhatalom a tüntetést szétverte.
A munkástanács elnökét és alelnökeit letartóztatták.
A forradalmat követően közel ezer csepeli lakos külföldre távozott.

A CSM-ben véget ért a sztrájk, megindult a termelés.
A kerületi MSZMP Pártbizottság irányításával gyorsan megerősödtek a lakóterületi és üzemi pártszervezetek.
Az MSZMP titkára Karsai Ferenc lett.
A fegyveres küzdelmek következtében Csepelen 1956. október 24. és 1957. január 11. között kilencvennégyen veszítették életüket.

- Január 27. A Munkásotthonban Kádár János ismertette az MSZM programját.
- Február 25. A Sportcsarnokban fellépett a szovjet Alexandrov együttes.
- Március 12. Megalakult a Munkásőrség csepeli egysége.
- Március 21.
Március 23. Megalakult a Kommunista Ifjúsági Szövetség (KISZ) Csepeli Szervezete
Marosán György szónokolt a Sportcsarnokban megtartott munkásgyűlésen.
- Március A CSM-ben Kiss Dezső első titkár vezetésével önálló kerületi jogú MSZMP Bizottság alakult.
- Április 25. Fegyver és lőszer rejtegetéséért kivégezték Schiff János csepeli gépmunkást.

1958.

- Február 25. Bordás András meggyilkolásáért halálra ítélték Nagy Józsefet és Farkas Imrét.
- Február 27. A halálos ítéleteket végrehajtották.
- Március 4. A katonák perében a fellebbezési tárgyaláson helybenhagyták az Andi József-re és Körösi Sándorra kiszabott halálos ítéletet, Major Ernő és Somogyi Tibor büntetését halálos ítéletre súlyosbították.
A per további hat vádlottja súlyos börtönbüntetést kapott.
- Március 6. A négy halálos ítéletet végrehajtották.
- Április 24. A Nemzeti Bizottság vezetőinek perében Bali Vendel 8, Babik Zoltán 5, Visnovszki József 2 év börtönbüntetést kapott.
- Augusztus Váradi Gyula vezérőrnagyot 7 év börtönbüntetésre ítélték.

December 20. A felkelők perében a fellebbviteli tárgyaláson távollétében Buri Istvánt, Sorn Károlyt és a jelenlévő Sente Károlyt, Sente Istvánt, Bódi Józsefet és Zsendovics Lászlót ítélték halálra. A per többi vádlottja súlyos börtönbüntetést kapott.

December 23. A négy elítélten végrehajtották a halálos ítéletet.

1959.

Március 21. Mansfeld Péter egykori csepeli ipari tanulót kivégezték.

In memoriam

Az 1956-os forradalom és az azt követő számonkérés csepeli áldozatai

A harci események következtében elhunyt ismert csepeli lakosok, életkoruk és foglalkozásuk:

Apró Kálmán	26 éves	esztergályos
Ágoston Aladárné	46 éves	darukezelő
Bihari András	66 éves	éjjeliőr
Boldizsár Sándor	47 éves	hőkezelő
Bordás Istvánné	76 éves	
Borkó János	28 éves	
Csongrádi Gergely	28 éves	gyári munkás
Dimitov Todorov	46 éves	kertész
Fehérvári Györgyné	59 éves	háztartásbeli
Fekete Istvánné	76 éves	háztartásbeli
Frauchheim Lipótné	59 éves	háztartásbeli
Göröncsics Antal	25 éves	kocsis
Gubacsi Károly	46 éves	segédmunkás
Gyórfi József	38 éves	kovács
Hrazdyrad Mihály	24 éves	gépmunkás
Hrozdia Mihály	45 éves	munkás
Ivánczi Józsefné	80 éves	háztartásbeli
Jakobicz Kálmán	59 éves	előmunkás
Jakobicz Kálmánné	51 éves	munkás
Kasznár Lajos	15 éves	munkás
Kelemen Dezső	26 éves	forrasztár
Kende Lajos	56 éves	munkás
Kerekes József	30 éves	fúrós

Kléber Józsefné	62 éves	háztartásbeli
Kléber László	27 éves	géplakatos
Ifj. Kléber László	8 hónapos	
Kléber Lászlóné	21 éves	tisztviselő
Kmeth Józsefné	65 éves	munkás
Kocsis Erzsébet	4 éves	
Kocsis György	25 éves	fűrés
Kocsis Györgyné		
Kőhalmi Ferencné	53 éves	
Korányi Gyula	16 éves	iparitanuló
Kovács Béla	30 éves	földműves
Kramer Mátyás	16 éves	iparitanuló
Kulesár Lajos	4 éves	
Kuti István	23 éves	honvéd
Laci László	20 éves	
Lakatos Gyula	17 éves	munkás
Magyar Pál	36 éves	munkás
Mátéffi András	20 éves	munkás
Mihu Jánosné	49 éves	
Mogyorósi István	50 éves	munkás
Molnár József	19 éves	géplakatos
Must Julika	10 éves	
Ifj. Must Károly	2 éves	
Must Károly	35 éves	tolatásirányító
Must Károlyné	35 éves	
Must Klára	6 éves	
Must Margit	13 éves	
Pataki István	57 éves	éjjeliőr
Polgár József	21 éves	csillés
Rabóczky János	19 éves	villanyszerelő
Reskó Tibor	20 éves	munkás
Ropper Rudolf	45 éves	munkás
Rozin György	28 éves	postás
Sárevics Jánosné	32 éves	munkás
Simon József	18 éves	fémöntő
Sinka Béla	33 éves	munkás
Sulyok Imre	22 éves	
Szabó Gyula	58 éves	segédmunkás
Szauer József	18 éves	fémöntő
Szigetközi Éva	24 éves	élelmezési dolgozó
Szonda István	17 éves	kőműves
Takács János	58 éves	ács
Takács Jánosné	44 éves	
Tarnyi Alfréd	18 éves	iparitanuló

Teng János	10 éves	tanuló
Terjék János	9 éves	
Terjék József	6 éves	
Török Miklós	21 éves	katona
Tóth Miklós	17 éves	segédmunkás
Tóth Péter	17 éves	fodrász
Tóth Péterné	42 éves	tisztviselő
Taucheim Lipótné	59 éves	
Varga Ferenc	53 éves	mozdonyvezető
Varga Ferenc	20 éves	gépmunkás
Vince Istvánné		
Vörös József	19 éves	segédmunkás

A felkelők által agyonlőtték:

Albert György	ÁVH-s sorkatona	1935-1956. október 30.
Bordás András	esztergályos	1921-1956. október 26.
Daru Lajos	honvédtiszt	1911-1956. október 24.
Kupper Béla	igazgató	1916-1956. október 27.
Kalamár József	tanácselnök	1895-1956. október 26.

Szovjet katonák által kivégzett:

Mészáros József	tisztviselő	1928-1956
------------------------	-------------	-----------

Kivégzettek:

Andi József	honvédtiszt	1927-1958. március 6. 7 óra 13
Bódi József	kovácssegéd	1938-1958. december 23. 10 óra 25
Farkas Imre	bádogos	1929-1958. február 28. 6 óra 39
Kőrösi Sándor	honvédtiszt	1932-1958. március 6. 7 óra 17
Major Ernő	munkás	1915-1958. március 6. 7 óra 10
Nagy József	szállítómunkás	1929-1958. február 28. 6 óra 37
Schiff János	gépmunkás	1930-1957. április 25. 7 óra
Szente István	géplakatos	1937-1958. december 23. 10 óra 25
Szente Károly	kocsikísérő	1906-1958. december 23. 10 óra 25
Somogyi Tibor	honvéd tizedes	11958. március 6. 7 óra 04

G. Nagy Imre munkás az 1957. január 11-ei CSM gyári tüntetéskor vesztette életét.

6. A legfontosabb forrásmunkák jegyzéke

Bill Lomex: Magyarország 1956. Aura, Budapest, 1989.

Drucker Tibor: A Csepel története. Budapest, 1965.

Egy népfelkelés dokumentumaiból, 1956. In: Tudósítások (vál. és szerk. Korányi G. Tamás) Budapest, 1989.

A Fogaskerek és a Csepel újság évfolyamai, 1945-1990.

A Csepel Művek dolgozóinak lapja

Harenberg, Bodo: Az emberiség krónikája. Officina Nova, Budapest, 1990.

Ivanics István: Visszaemlékezések. (kézirat)

„Szuronyok hegyén nem lehet dolgozni”/ Válogatás 1956-os munkástanács-vezetők visszaemlékezéseiből. Századvég-1956-os Intézet, Budapest, 1993.

Magyarország Legfelsőbb Bírósága Katonai Kollégiumának 99/1958. sz. ítélete a csepeli katonák perében, 1958. március 4.

A Magyar Népköztársaság Budapesti Fővárosi Bíróságának ítélete a munkástanácsok perében, 1958. február 3.

A Magyar Népköztársaság Legfelsőbb Bíróság Népbírószámai Tanácsának ítélete a felkelők perében, 1958. december 20.

Tóbiás Áron: In memoriam Nagy Imre./ Emlékezés egy miniszterelnökre. Szabad Tér, Debrecen, 1989.

1956 sajtója./ Október 23. - november 4. Válogatás.
(vál. Szalay Hanna és Keleti Éva) Kolonel, Budapest, 1989.

7. Mellékletek

7. 1. Korabeli dokumentumok másolatai

1. A Csepel Vas- és Fémművek Központi Igazgatás Forradalmi Ifjúsági Szövetségének kiáltványa55
2. A Csepel Vas- és Fémművek Forradalmi Ifjómunkás Szövetség Előkészítő Bizottságának felhívása56
3. Az Ideiglenes Nemzeti Bizottság kiadványa, 1956. október 29.57
4. A Csepeli Nemzeti Bizottság „Csepel Újsága”, I. évf./1., 1956. november 1.59
5. Magyar Függetlenség, 1956, I. évf./ 5. szám.
1956 november 2. számában híradás a csepeli 28 áldozat temetéséről61
6. Budapest szovjet városparancsnokának, Grebennyik
gárdavezérőrnagynak napiparancsa, 1956. november 6.63
7. A Magyar Szocialista Munkáspárt
Csepeli szervezetének felhívása, 1956. november64
8. Papp Károlynak, a Csepel Vas- és Fémművek kormánybiztosának
magyar és orosz nyelvű, a Kádár-kormány iparügyi miniszterétől,
Apró Antaltól származó megbízólevele, 1956. december 13.65
9. Apró Antal iparügyi miniszternek a Csepel Vas- és Fémművek Központi
Munkástanácsa lemondásakor írott tiltakozó levele, 1957. január66
10. A Csepel Vas- és Fémművek Ellátóüzeme személyzeti osztályának jelentése
dolgozóinak a forradalom alatti „ténykedéséről”, 1957. május 17.67

11. A Budapesti Fővárosi Bíróság B.XIII. 7104/1957/3. sz.,
1958. február 7-én kihirdetett ítéletének első oldala
a Csepel Művek Központi Munkástanácsa vezetőinek perében69
12. A Magyar Népköztársaság Legfelsőbb Bíróságának
Kt.99/1958 sz., zárt fellebezési tárgyaláson
1958. március 4-én a forradalomban
részvett csepeli katonák perében kihirdetett ítélete70
13. A Magyar Népköztársaság Legfelsőbb Bírósága
Nbf.II.5278/1958/49. sz., a csepeli felkelők perében
megtartott fellebezési tárgyaláson 1958. december 20-án
kihirdetett ítéletének első oldala72
14. Kimutatás a forradalom sérültjeiről és halottjairól73

Csepel Vas- és Fémművek Ifjúsága!

Megalakult a Központi Anyagvizsgáló

Forradalmi Ifjúsági Szövetsége.

Feladatul tűzzük ki, hogy harcolunk a Magyar Nemzet és az Ifjúság jogos követeléseinek megvalósításáért, azért, amiért magyar testvéreink vére folyt.

K Ö V E T E L J Ű K :

- 1./ A Szovjet csapatok haladéktalan kivonulását hazánk területéről.
- 2./ A politikai foglyok és szabadságharcosok azonnali szabadon bocsátását, a "Tűzét szüntess" rendelet maradéktalan betartását.
- 3./ Az Államvédelmi hatóság azonnali lefogyverzősét és felelősségrevonását.
- 4./ A Nemzeti kormány a legsürgősebben készítse elő az általános titkos választást, bármely párt részvételével.
- 5./ Teljes nemzeti függetlenséget, politikai, gazdasági és katonai téren.
- 6./ Beosztott, tiszta kezű embereket a munkás tanácsokban, a dolgozók bizalmából.
- 7./ Vezető pozíciók betöltésénél, csak a szaktudás és a rátermettség legyen a döntő.
- 8./ Kimerítő munkaverseny nélkül is, emberi életet biztosító jövedelmeket.
- 9./ Független, szabad szakszervezeteket.
- 10./ A munkásság sztrájkjogának biztosítását.
- 11./ Külkereskedelmünk felülvisszavételét, szerződéseink nyilvánosságra hozását; uzánóra, bauxit-készletünk használatát.
- 12./ A katasztrófák és lakáshiány enyhítése érdekében követeljük a főlegesen tömegszervezetek és hivatalok épületeinek kiaknázását céljára való átadását.

Nem ismerjük el a régi DISZ-Bizottság tagjaiból önmaguk által megválasztott ideiglenes Ifjúsági tanácsot, mely nem képviselheti a Csepel Vas- és Fémművek Ifjúságának érdekeit.

Felhívjuk a gyár összes üzemének fiataljait, hogy csatlakozzanak felhívásunkhoz és alakítsák meg önállóan forradalmi ifjúsági szövetségüket.

Csepel Vas- és Fémművek
Központi Igazgatóság
Forradalmi Ifjúsági Szövetsége.

2. dokumentum másolata

FIATALOK! IFJUMUNKÁKOK!

"MIENK AZ UTCA!" Ezzel a jelszóval indulunk október 23-án közös harcra. Most ismét harci munkába indulunk, hogy szőppé - szebbé, mint volt - tegyük fővárosunkat, annak utcáit.

Az egész magyar nép elismerte hűsai harcunk jogosságát, nemzeti ügyünkért. Ezt az elismerést vívhatjuk ki ismét, ha a romok eltalál-karításában is az élen járunk.

-MIENK AZ UTCA!

Jelentkezettek a rohambrigádokba!

Jelentkezés a Forradalmi Ifjúsunkás Szövetség Előkészítő Bizottságánál. /volt MISZ. Végrehajtó Bizottság épülete/.

Csepel Vas és Féművek
Forradalmi Ifjúsunkás Szövetség
Előkészítő Bizottsága.

CSEPELI DOLGOZÓ NÉPE!

Állami rendünk helyreállítása, békés építő munkánk feltételeinek biztosítása, életünk egészséges mederbe terelése érdekében a többi magyar városokhoz, községekhez hasonlóan szükségesnek tartjuk az új Nemzeti Bizottság megalakítását.

Nemzeti Bizottságunk feladata lesz életünk minden területén szervezetter, becsülettel helytállóan megindítani a munkát, hogy népünk követeléseit megvalósíthassuk. Mindannyiunk érdeke az, hogy a most megválasztandó Nemzeti Bizottság valóban népünk legszélesebb rétegeire támaszkodva, nemzeti nagy céljainkhoz méltó, megbízott feladataira alkalmas testület legyen.

Követeljük:

A szovjet csapatok maradéktalan kivonulását hazánk területéről.

A politikai foglyok és szabadságharcosok azonnali szabadonbocsátását, a „tüzet szüntess“-rendelet maradéktalan betartását.

Az Államvédelmi Hatóság azonnali lefegyverzését és felelősségre vonását.

A Nemzeti Kormány a legsürgősebben készítse elő az általános titkos választást, bármely párt részvételével.

Teljes nemzeti függetlenséget, politikai, gazdasági és katonai téren.

Becsületes, tiszta kezű embereket a munkástanácsokba, a dolgozók bizalmából,

Vezető pozíciók betöltésénél csak a szak tudás és rátermettség legyen a döntő.

Kimerítő munkaverseny nélkül is emberi életmódot biztosító jövedelmeket.

Független, szabad szakszervezeteket.

A munkásság sztrájkjogának biztosítását.

A kisipar és kiskereskedelem biztosítását.

A magyar életformának megfelelő mezőgazdaságot.

Az ifjúság nevelésének, vallás erkölcsi alapokra helyezését.

Külkereskedelmünk felülvizsgálását, szerződéseink nyilvánosságra hozását; uránérc készletünk hazai felhasználását.

A katasztrofális lakáshiány enyhítése érdekében követeljük a fölösleges tömegszervezetek és hivatalok épületeinek kislakások céljára való átadását.

Követeléseink megvalósítását elengedhetetlenül szükségesnek tartjuk, hogy hazánk valóban szabad, független demokratikus ország lehessen.

Nemzeti Bizottságunkat 1956 október 30-án délután 2 órakor választjuk meg a csepeli sportpályán.

Mindannyiunk érdeke, hogy mindenki ott legyen.

Budapest, 1956 október 29.

IDEIGLENES NEMZETI BIZOTTSÁG

FÜGGETLENSÉG

1918. november 3. sz. 2.

A MAGYAR NEMZETI FORRADALMI BIZOTTMÁNY LAPJA

1918. november 2.

Ne bánts a magyart!

Tudjátok-e, hogy a Magyar Nemzeti Forradalmi Bizottság...

Ugyan lassan helyreáll a rend, semmielőtt becsülettel...

Ne engedjük az árulókat, a szűkeket, a paraszti árulókat...

Az egész szabad világ felénk tekint, és megmozdult az egész szovjet hadsereg...

Köszönjük a Magyar Nemzeti Forradalmi Bizottság...

A külföldi események napról napra fejlődnek, de a szovjet csapatok jelenlétére...

Bizunk abban, hogy minden magyar ember megérti, hívó szavainkat...

De ha követeléseink nem teljesülnek, ha a szovjet csapatok...

Sürgősen összeül a Biztonsági Tanács a magyarországi helyzet megvitatására

New York, 1918. november 2.

(AFP) Az ENSZ rendkívüli közgyűlésén 64 szavattal 3 ellene...

Az ENSZ-közgyűlés elé a magyar ügyet!

Francia hírforgatók felkutatására szerelt a magyar ügy...

Ugyanakkor a magyar ügyet a nemzetközi közvélemény elé kell vinni...

ing a fegyverrel és csapatokkal...

Ugyanakkor a magyar ügyet a nemzetközi közvélemény elé kell vinni...

Ugyanakkor a magyar ügyet a nemzetközi közvélemény elé kell vinni...

szar semlegesítés megvalósítása. Az első...

szert, minden esztendő minden nyári ünnepnapján...

szert, minden esztendő minden nyári ünnepnapján...

Munkásságunk késedelem nélkül, azonnal kezdje meg a termelő munkát

Kovács Béla öfői nyilatkozata a rádióban

Két-három napja kapcsolatban a nemzeti kormány munkájával...

Kovács Béla, a nemzetet feltű magyar politikus az ország népének Rádiónyilatkozatát az igaz bizalmasan tartotta.

Azonnal megkezdik a munkát nagyüzemeink

A bányász, erdőművelő, ipari, közlekedési vállalatok dolgozói...

A budapesti Forradalmi Honvédelmi Bizottság és a honvédelmi miniszter parancsa

Megparancsoljuk. 1. Az események során alakulatoktól elszakadt...

Csepel temet

A csepeli temetőben esztendővel előző óta több ezer ember gyült össze...

Orosz szerelvények léptek át Záhonyt

Két fegyverrel ellátott orosz szerelvény engedély nélkül...

BUDAPEST—BÉCS

Vasutasok a nemzet szóí hozzászólások

Az egész szabad világ felénk tekint, és megmozdult az egész szovjet hadsereg...

Veszélyben a haza! Dolgozzunk! Szervezzük!

Magyarok, Barátok! Veszélyben a hazánk szerelvényben a forradalom...

MAGYAR ISZTVÁN alez. Budapesti Forradalmi Honvédelmi Bizottság katonai parancsnoka

TRINDE ERVIN B. E. F. AL. diktálta.

Magyarok, Barátok! Veszélyben a hazánk szerelvényben a forradalom...

Magyarok, Barátok! Veszélyben a hazánk szerelvényben a forradalom...

MAGYAR ISZTVÁN alez. Budapesti Forradalmi Honvédelmi Bizottság katonai parancsnoka

TRINDE ERVIN B. E. F. AL. diktálta.

A budapesti szovjet katonai egységek városparancsnokának

1. sz. Parancsa

Budapest, 1956. november 6.

A szovjet csapatok a magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány kérésére időrendesen bevonultak Budapestre, hogy testvéri segítséget nyújtsanak a magyar népnek szocialista vívmányai megvédésében, az ellenforradalom leverésében és a fasiszta veszély elléjritésében.

Budapest rendjének és normális életének helyreállítása céljából
megparancsolom:

1. Azok a személyek, akiknél fegyver van, haladéktalanul, de legkésőbb f. évi november 9-én 17 óráig szolgáltatassák be a szovjet katonai alakulatoknak, illetőleg a szovjet katonai parancsnokságnak. A fegyverüket legelő személyeket nem vonják felelőségre.

Azokat a személyeket, akik a fent megjelölt határidőig nem szolgáltatják be fegyverüket, fegyvert rejtőjeit, szigorúan felelőségre vonják.

2. 1956. november 7-től Budapest területén az utcán közlekedni csak reggel 7 órától este 19 óráig szabad.

Mindenki köteles főtőlénül engedelmeskedni a szovjet katonai parancsnokság parancsnok és ellenmondás nélkül teljesíteni azok utasítását és parancsát.

3. Felhívjuk a gyárak, üzemek, a közlekedési, közszolgáltatási és egyéb vállalatok és hivatalok munkásait és alkalmazottait, hogy vegyék fel a munkát.

Azokat a személyeket, akik bármilyen módon akadályozzák a munkásokat és alkalmazottakat a munka teljesítésében, felelőségre vonják.

4. A helyi hatalmi szervek biztosítsák a lakosság életmire - és tüzelő készletét. A szovjet katonai parancsnokságunk ehhez minden segítséget megadnak a helyi közigazgatási szerveknek. Az összes életmire és tüzelő készletet ki kell nyitni, hogy biztosítani lehessen Budapest lakosságának folyamatos életmire-ellátását. Az életmire nyitvatartási ideje reggel 6 órától este 18 óráig. Az életmiret és tüzelőanyagot szállító vonatok és gépjárművek éjjel-nappal közlekedhetnek (külön engedéllyel).

Felhívom Budapest összes dolgozóját, hogy segítsék a helyi közigazgatási szerveket és a szovjet csapatokat a köznrendnek és a város normális életének helyreállításában és biztosításában.

A budapesti szovjet katonai egységek városparancsnoka

Grebennyik K.

gárdavezérőrnagy.

Csepel dolgozói!

Munkatársaink!

Ma minden családját, népét, hazáját igazán szerető dolgozó a rendet, a békét, a féltelen nélküli életet akarja.

Minden becsületes dolgozó termelni, dolgozni akar, hogy ne legyen infláció, ne legyen gazdasági anarchia, ne legyen munkanélküliség!

Nem akarja, hogy spekulánsok, feketézők felemeljék az árakat, hogy családjá, gyermekei rongyosak, éhesek legyenek! Nem akarja, hogy hideg legyen a kórházakban, a lakásokban.

Egyesek nem ezt akarják! A dolgozók érdekei ellen sztrájkra, a termelés beszüntetésére uszítanak. Ezt az ellenforradalmárokat tesszük. Így akarják az országot gazdasági csődbe taszítani.

DOLGOZÓK! Ne hallgassatok a sztrájkra uszító felhívásokra! Vessétek ki soraitokból az ellenforradalmi uszítókat!

Aki ma sztrájkol, az saját maga, a családjá, a gyermekei ellen cselekszik és akarva, nem akarva segíti az ellenforradalmárokat!

Minden csepeli dolgozónak egy a feladata: segítse az ország gazdasági életének helyreállítását, a rendet, a békét, a nyugalmat!

DOLGOZÓK!

Ne higgyetek a rémhírterjesztőknek!

Ne higgyetek a sztrájkra uszítóknak!

Leplezzétek le az ellenforradalmi elemeket és azok segítőit!

Legyetek a munka, a békés élet mellett!

Támogassátok a karhatalmat!

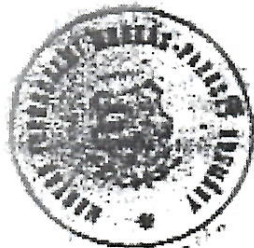
Rendet, békét, munkát követeljétek!

MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT
CSEPELI SZERVEZETE

.....
Tisztelt Kiváló

A Forradalmi Munkás-Pártusok Kormány 1956. évi 13. számú határozata alapján Önt a Csepeli Vas- és Fémművelés Kormánybizottság elnökeként nevezem.

Budapest, 1956. december 13.-

Apró Antal
/Apró Antal/

Forradalmi Munkás-Pártusok Kormány
iparügyi minisztere.

По решению 19.-ого ноября 1956. Революционного Рабоче-Крестьянского Правительства я назначаю Вас уполномоченным правительства на Чепельском Металлургическом Комбинат.

Будапешт, 13. декабря 1956. г.

Apró Antal
/Apró Antal/

Министр промышленности Революционного Рабоче-Крестьянского Правительства

1957. március 22.

A Munkás Paraszt Forradalmi Kormányzatszövetség, amely a Csepel Vas- és Fémszerek Központi Munkástanácsát elnököltette feloszlatását.

A Kormány ezt az intézkedést nem tartja helyesnek. Ünkeletesen tartja, hogy gyáregységenként a munkástanácsok elnökeiből egy olyan tanácskozó testület alakuljon, amely szoros kapcsolatot tart a gyárvezetéssel, időközönként megtárgyalja a helyi soronlévő gazdasági problémákat.

A Kormány a nyugodt munka, a termelés biztosítás érdekében javasolja, hogy a Központi Munkástanács elnöki döntését változtassa meg és állandó jellegű összekötőket jelöljön ki, akik a vállalat Kormánybiztosával rendszeres kapcsolatot tartanak fenn.

Áprós Antal

Munkás Paraszt Forradalmi
Kormány Minisztere

Szociális Városmegyei
Tervező Irodája
Számvevészeti Osztály

Bppest, 1957. augusztus 17.

Bélyeg: ~~.....~~
Telefon: 10-95

Trészt Számvevészeti Oszt.
~~.....~~ elvtárs

Társasági üzemeltetési megkötés.

Augusztus 14-én kelt levelükben kért üzemeltetési engedélyt, s ezen szerződés munkavégzési feltételeiről az alábbiakban tájékoztattuk a Trészt Számvevészeti Osztályt.

Társasági üzemeltetési megkötés.
Társasági üzemeltetési megkötés.
Társasági üzemeltetési megkötés.

*Ő maga elismeri
hogy fűrészfűrész
de ezzel fűrészfűrész
fűrészfűrész, hogy
védje a családját
a közönségtől*

*mondja, hogy fel
... ..*

Társasági üzemeltetési megkötés.
Társasági üzemeltetési megkötés.
Társasági üzemeltetési megkötés.

/ /

- 2 -

- Szmola István: Tassi Imrével együtt volt az Lára-téren Ágyukészítő. Azonkívül a KAI., Kerületi Pártház felüljárásán is résztvett. Tanuk: Timár György és Komornik st.
- Fekete Imre: 1933-tól rendőr volt, de ugyanakkor a demokratikus rendőrségnek is tagja volt 1948-ig. Ekkor jött a vállalatba dolgozni. Most, mint a Csőszszereplő-üzem Munkástanácsának elnöke komoly befolyást gyakorolt arra, hogy az üzemből a kommunistákat eltávolítsák. Nem tudjuk megállapítani, hogy milyen okból keresték fel többször Kópócsiék emberei. Az állítása szerint hívták vissza a rendőrségre, de nem volt hajlandó.
- Márton Balázs: Rendőr volt, komoly konkrét tevékenységről nem tudunk, csupán mindenben helyeselte a Munkástanács tevékenységét és intézkedéseit s az, kiemelte segédmunkácsi beosztásából telefonkezelőnek.
- Kanyicsák Károly: Ludovikás tiszt volt, a két napos sztrájk ideje alatt járta az üzemeket és zavarta azokat, akik dolgoztak.

szem. vez.

Budapesti Fővárosi Bíróság.

E XIII. 7164/1957

A N é p k ö z t á r s a s á g n e v é b e n !

A Budapesti Fővárosi Bíróság Budapestben, 1957 január 13-15-17-21-23-24-27-30 és február 6-án megtartott zárt tárgyalás alapján meghozta és február 7-én kihirdette a következő

i t é l e t e t :

Az 1957 január 14 óta közbiztonsági őrizetben, majd előzetes letartóztatásban levő,

I. Nagy Elsk vádlott, - aki 1926 augusztus 22-én Ménfőn született, Budapestben, VI. ker. Csengeri u. 61 szám alatt lakik, magyar állampolgár, nő Szigóti Viktoriával, egy 5 éves gyermeke van, 1946 előtt tanuló, utoljára horizontál esztétgályos volt a Csepeli Vas és Fémpálcák szerkezésgyárában, 2500 Ft. havi fizetéssel, volt tényleges őrnagy, de lefokozták, kereskedelmi örekségije van, apja ad. Nagy Flak, 1945 előtt erdőkerülő volt, 1945 után három holdas juttatott kisparaszt, anyja Hiza Sara, vagyontalan, büntetlen,

az 1957 január 12 óta közbiztonsági őrizetben, majd előzetes letartóztatásban levő,

II. Bácsi József vádlott, aki 1925 július 16-án Mezőfalván született, Budapestben, XII. ker. Csillagtelep Újházak III. épületben lakik, magyar állampolgár, nő Linka Rozáliával, egy 4 éves gyermeke van, 1945 előtt esztétgályos tanuló, utoljára a Csepeli Vas és Fémpálcák szerkezésgyárában vezetgályos volt, havi 1500 Ft. fizetéssel, katona volt, négy polgárit és egyetesen azaktakarkező MTH. főiskolát végzett, apja id. Bácsi József, 1945 előtt és jelenleg is gyári munkás, anyja Semogyi Erzsébet, vagyontalan, büntetlen,

az 1957 január 11 óta őrizetben, majd előzetes letartóztatásban levő,

III. Bacsik Antal vádlott, aki 1921 május 13-án Földdeákon született, Budapestben, VI. ker. C utca 11 szám alatt lakik, magyar állampolgár, nő Szombathelyi Etellel, egy 4 éves gyermeke van, 1945 előtt vas és fémestétgályos, utoljára is okképt dolgozott a Csepeli Vas és Fémpálcák szerkezésgyárában, havi átlagos 2500 Ft. fizetéssel, katona volt, 4 polgárit végzett, apja néhai Beck Antal, borbély kisiparos volt, anyja Szecskó Julianna, vagyontalan, büntetlen,

b ü n t e s é k :

a demokratikus államrend és népköztársaság megdöntésére irányuló mozgalomban való tevékeny részvétellel elkövetett bűntettben.

A fővárosi bíróság ezért,

I.r. Nagy Elsk vádlottat 12 /tizenkettő/ évi börtönmre mint főbüntetésre.

II.r. Bácsi József vádlottat 10 /tíz/ évi börtönmre mint főbüntetésre,

A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG
LEGFELSŐBB BÍRÓSÁGA

Közl. Kt. 99. /19. 58.

A NÉPKÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG LEGFELSŐBB BÍRÓSÁGA.

KATONAI KOLLEGIUMÁNAK KÜLÖNTANÁCSA

Budapesten, 1958. év március hó 4. napján tartott zárt fellebbezési tárgyaláson meghozta a következő

határozatot:

a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés büntette miatt **Kőrösi Sándor** főhadnagy és társai ellen indított büntetőperben a Legfőbb Bíróság Katonai Kollégiumának különtanácsa a Budapesti Katonai Bíróság B.V.742/1957. számú ítéletét részben megváltoztatja, mégpedig

1. a területekre helyesen megállapított büntőeleményekért

Jórány Ernő II.r. vádlottat

halálra,

mint főbüntetésre és teljes vagyonelkobzásra, mint mellékbüntetésre,

Kovács Sándor V.r. vádlottat

10 /tíz/ évi börtönre,

mint főbüntetésre, lefokozására, 10 /tíz/ évre az egyes állampolgári jogoktól való eltiltásra és teljes vagyonelkobzásra, mint mellékbüntetésre, -

Hanyecz András VI.r. vádlottat összbüntetésül

15 /tizenöt/ évi börtönre,

mint főbüntetésre, 10 /tíz/ évre az egyes állampolgári jogoktól való eltiltásra és teljes vagyonelkobzásra, mint mellékbüntetésre,

Bomogyi Tibor VII.r. vádlottat összbüntetésül

halálra,

mint főbüntetésre, lefokozására és teljes vagyonelkobzásra, mint mellékbüntetésre, -

Ussarik Ferenc VIII.r. vádlottat

1 /egy/ évi börtönre,

mint főbüntetésre, és 2 /kettő/ évre az egyes állampolgári jogoktól való eltiltásra, mint mellékbüntetésre

í t é l i , -

Kőrösi Sándor I.r. és Andri József III.r. vádlottak vonatkozásában a bejelentett fellebbezéseket elutasítja, -

Kovács Sándor V.r. vádlottnál a tulajdonát képező családi házat a BHÖ. 91.§ /2/ bekezdés utolsó mondata alapján az elközárás alól mentesíti, -

az V., VI. és VIII.r. vádlottaknál az előzetes fogvatartásban eltöltött időt a börtönbüntetésbe beszámítani rendeli, -

az elsőfoku bíróság ítéletének egyéb rendelkezését nem érinti.

I n d o k o l á s :

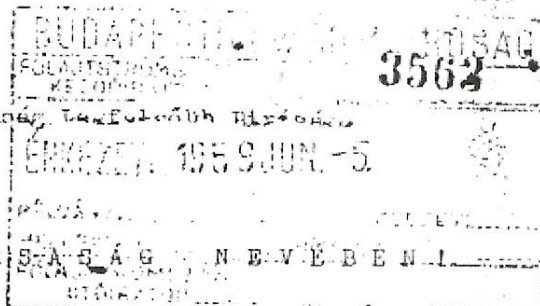
Kőrösi Sándor

A katonai bíróság bűnösnek mondotta ki az I.r. vádlottat szervezkedés vezetéséért büntetésben és felbujtói minőségben elkövetett többrendbeli gyilkosság büntetésben; a II.r. vádlottat szervezkedés vezetéséért büntetésben; a III.r. vádlottat szervezkedés-vezetéséért büntetésben és tárgyi tulajdonban lévő vagyontárgy felrobantásának büntetésben; az V.r. vádlottat szervezkedés vezetéséért büntetésben; a VI. és VII.r. vádlottakat szervezkedésben való tevékeny részvétel büntetésben és többrendbeli gyilkosság büntetésben; a VIII.r. vádlottat szervezkedésben való tevékeny részvétel büntetésben, e z e k é r t a z I., III. és V.r. vádlottat halálbüntetésre, a II.r. vádlottat 12 évi börtönre, a VI.r. vádlottat 10 évi börtönre, a VII.r. vádlottat életfogytig tartó börtönre, a VIII.r. vádlottat pedig 5 évi börtönre ítélte. Ezen felül valamennyi vádlottal szemben mellékbüntetéseket is megállapított. az V.r. vádlottat a többrendbeli gyilkosság büntetésének vádjára alól bizonyítékok hiányában felmentette.

Es ellen az ítélet ellen az I.r. vádlott enyhítésért, a védő részben a tényállás és a bűnösség megállapítása, valamint a minősítés miatt és enyhítésért; a II.r. vádlott védője a bűnösség megállapítása, a tényállás, a jogi minősítés, a mellékbüntetés súlyossága miatt és enyhítésért; a III.r. vádlott enyhítésért, védője a tényállás, a bűnösség részbeni megállapítása, a jogi minősítés miatt és enyhítésért; az V.r. vádlott enyhítésért, védője részben a tényállás, a jogi minősítés miatt és enyhítésért; a VI.r. vádlott és védője enyhítésért; a VII.r. vádlott enyhítésért, védője a tényállás, a téves jogi minősítés miatt és enyhítésért, a VIII.r. vádlott enyhítésért, védője a tényállás, a jogi minősítés miatt és enyhítésért jelentettek be fellebbezést. A katonai ügyész a II., VI., VII. és VIII.r. vádlottaknál súlyosbításért élt fellebbezési órással.

Konyerosik György IV.r. vádlott vonatkozásában a felek a paragrafusokat joghatályon kívül visszavonták és így a katonai bíróság ítélete a vádlott tekintetében jogerőre emelkedett.

A Legfőbb Ügyész az 1957:34. tvr. 13.§-ára hivatkozással a bűnügyet a fellebbezési eljárásban történő letárgyalás végett a Leg-

Nb. II. 5278/1958/49.szám.

A N É P K Ö Z T Á R S Á G N E V E B E N I.

A Magyar Népköztársaság Legfelsőbb Bíróságának Népbírósági Tanácsa Budapesten, az 1958. év december hó 15. és 16. napján tartott nem nyilvános fellebbezési tárgyaláson meghozta és 1958. december hó 20. napján nyilvánosan kihirdette a következő

i t é l e t e t :

A népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés és más bűntettek miatt id. S z e n t e K á r o l y és társai ellen indított bűnügyben a budapesti fővárosi bíróság Nb.VI.5102/1957/38.számú ítéletét annyiban változtatja meg, hogy

B ó d i J ó z s e f III.r. vádlott államrend elleni cselekményét a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló mozgalom vezetésével elkövetett bűntettként minősíti és ezért, valamint a törvény helyesen megállapított bűntettekért összefűtbűntetésül h a l á l r a, mellékbűntetésül pedig teljes vagyonelkobzásra ítéli.

A n d o r G y ö r g y IV.r. vádlottat mellékbűntetésenként - az elsőbíróság által kiszabott fő- és mellékbűntetés érintetlenül hagyásával - a büntetőtörvényben felsorolt egyes jogok gyakorlásától 10 /tíz/ évi eltiltásra ia ítéli.

R a g á n y G y u l a XVI.r. vádlott börtönbűntetését 1/egy/ évi tartamra leszállítja, a mellékbűntetések kiszabását mellőzi, a börtönbűntetés végrehajtását pedig feltételesen 3 /három/ évi próbaidőre felfüggeszti.

P e s t i K á r o l y XVII.r. vádlott tekintetében az elsőbíróság ítéletét hatályon kívül helyezi és az elsőfoku bíróságot új eljárásra utasítja.

Egyebekben a bejelentett fellebbezéseket elutasítja. Andor György IV.r. vádlottnak 1957. március 5. napjától, Pál Antal V.r., Kálmán Bernát VI.r. vádlottnak az elsőfoku ítélet keltétől tovább folyó előzetes letartóztatását a szabadságvesztésbüntetésükbe teljes egészében beszámítja.

I n d o k o l á s :

Az elsőbíróság Szente Károly I.r., Szente István II.r, Buri István XIII.r. és Sorn Károly XIV.r. vádlottakat bűnösnek mondta ki a BHÖ. 1.pont /1/ bekezdése szerinti szervezkedés vezetése, illetve kezdeményezése és vezetése bűntettében, ezenkívül Szente Károly I.r. vádlottat a BHÖ. 349.pontjába felvett gyilkosság, Buri István XIII.r. vádlottat a BHÖ.233.pont szerinti a társadalmi tulajdon felrobbantásával elkövetett bűntettben, a BHÖ.48.pont /1/ bekezdése szerinti tiltott határállás bűntettében, Sorn Károly XIV.r. vádlottat a BHÖ.349. pont szerinti gyilkosság bűntettében mint bűnszolgát, a BHÖ.233. pont szerinti a társadalmi tulajdon felrobban-

II. Az október 23-ai és az azt követő eseményekkel kapcsolatos halálozások (1956. okt. 23. - 1957. jan. 16)

Az október 23-ai és az azt követő eseményekkel kapcsolatban országosan mintegy 2 700 halálozás történt; ebből 2 195 halálesetet anyakönyveztek, 307 halálesetről a temetők és exhumálások, valamint a kijelentések alapján értesült a Statisztikai Hivatal, ezenkívül mintegy 100-150-re tehető az eddig még nem exhumált és be nem jelentett halálozások száma.^{A/}

1. A halálozások területi eloszlása

Az október 23-ai és az azt követő eseményekkel kapcsolatos halálozások közül 1 945 (az összes ilyen halálozás 78 %-a) Budapesten történt. Ez az összes 1956. évi budapesti halálozásnak több mint 10 %-a, 10 000 budapesti lakosra 10,2 ilyen halálozás jutott.

Az október 23-ai és az azt követő eseményekkel kapcsolatos halálozások területi szerinti

Halálozás helye	Halálozások			
	száma	100000000 1956. évi halálozására	10 000 lakosra	%-ban
Budapest	1 945	10,4	10,2	77,7
Vidék	557	0,7	0,7	22,3
Összesen	2 502	2,4	2,5	100,0

Budapest valamennyi kerületében fordult elő az október 23-ai és az azt követő eseményekkel kapcsolatban halálozás; a legtöbb az alábbi kerületekben történt (218 meghalt kerületű megoszlása nem ismeretes):

Halálozás helye	Halálozások száma b/	Az összes halálozások %-ában b/
VIII. kerület	435	26,8
IX. "	334	14,4
VII. "	176	10,8
V. "	106	6,5
XXI. "	84	5,8
XX. "	71	4,4
X. "	68	4,2
XIII. "	61	3,8
XIV. "	54	3,3
XI. "	52	3,2

A/ A továbbiakban az eddig anyakönyvezett és más úton (temető, kijelentés, exhumálás) bejelentett 2 502 halálesettel foglalkozunk. (Ezen kívül Budapesten mintegy 50-100, vidéken kb. 20 halálozás történt) - b/ Az ismeretlenek nélkül.

Naponként vizsgálva Budapeston a legtöbb halálozás október 24-én (212) és 25-én (208) történt, 100-nál többen haltak meg október 26-án, valamint november 4. és 8. között valamennyi napon. A Budapeston történt halálozások 36 %-a (628 eset) október 23. és 27. között, 48 %-a (780 eset) november 4. és 8. között következett be.

Az október 23-ai és az azt követő eseményekkel kapcsolatos halálozások száma naponként 1956. október 23. - november 15.

a/ Az ismeretlenek nélkül.

Az október 23-án éjjel és 24-én bekövetkezett halálozások több mint 1/3-a (83 eset) a VIII. kerületben történt, de nagyobb számmal haltak meg ezeken a napokon a VII. és IX. kerületben, kisebb számmal a főváros majd valamennyi kerületében. Október 25-én a halálozások körül 30 %-a (60 eset) az V. kerületben történt, nagyszámú halálozás volt a VIII., IX. és XIII. kerületben is. Október 26-án a legtöbb halálozás a IX. kerületben volt (43), ekkor kezdve 3-4-gy minden nap a VIII. kerületben haltak meg a legtöbben, de valamennyi napon volt még halálozás a főváros többi kerületében is (kivéve a XVI-ot).

November 4-én és 8-án között a legtöbb halálozás a VIII., IX. és VII. kerületben történt (170, 104, III, 83 eset), 9-én a halálozások száma már a XXI. kerületben (Csepelen) történt (53 eset). Ezekben a napokban a többi kerületben is volt egy-egy napon jelentősebb számú halálozás, így 6-án a XIV., XX. és VI. kerületben (14, 13, III, 10 eset), 7-én lemél a XX. kerületben (12 eset); 8-án a XVIII. és IV. kerületben (18, III, 15 eset). November 8-án utána a halálozások száma jelentősen csökkent és 14-étől kezdve egyik nap sem haltak meg a 10-ot, azonban december 13-ig költ nap kivételével minden nap történt 1-7 lövés által okozott erőszakos halálozás.

6. Az október 23-ai és az azt követő eseményekkel kapcsolatos körzencport szerinti halálozás Budapest kerületekénél
Szám szerint

Halálozás helye	Daru- szám	A hónap								Egy- re- tö- len	Ebből a/	
		1- 8 éves kölül	13-18	20-24	25-29	30-39	40-49	50-59	60 éves és idősebb		férfi	nő
I. kerület	10	1	2	2	-	1	3	-	1	-	10	-
II. "	18	-	1	3	3	5	1	2	1	-	14	2
III. "	18	2	1	5	2	4	1	2	2	-	16	3
IV. "	35	1	9	8	2	3	7	2	3	-	30	5
V. "	106	1	17	17	16	27	10	10	5	3	63	23
VI. "	45	2	5	10	6	8	8	5	2	1	41	7
VII. "	176	7	25	30	28	31	18	18	14	5	154	22
VIII. "	435	12	79	81	51	68	63	37	42	2	375	60
IX. "	234	18	38	49	26	33	21	23	25	3	197	47
X. "	68	1	18	17	5	5	7	5	6	2	63	5
XI. "	52	2	9	8	11	6	6	5	7	-	44	8
XII. "	47	2	12	9	8	8	5	3	3	-	40	7
XIII. "	61	1	11	14	7	12	12	2	2	-	53	8
XIV. "	54	4	8	15	7	6	7	4	3	-	48	6
XV. "	20	2	4	3	1	6	3	1	-	-	18	2
XVI. "	5	-	1	1	-	2	1	-	-	-	4	1
XVII. "	4	-	-	-	-	2	1	1	-	-	3	1
XVIII. "	38	1	4	7	4	4	7	5	4	-	31	5
XIX. "	30	1	6	4	3	2	6	6	2	-	20	10
XX. "	71	3	23	8	9	9	10	7	2	-	65	6
XXI. "	84	12	12	14	11	7	17	9	10	2	68	26
XXII. "	3	-	-	-	2	-	1	-	-	-	2	1
ismeretlen	321	6	38	54	17	17	12	17	9	153	257	35
Budapest összesen	1943	77	323	357	216	266	227	162	143	171	1626	200
Ebből:												
férfi	1626	52	203	327	190	224	191	118	101	130		
nő	200	25	29	29	26	41	37	44	43	16		
ismeretlen	20	-	1	1	-	1	-	-	1	25		

a/ 23 meghalt az ismeretlen.

7.2 Magyarország 1945-58

A legfontosabb események időrendi táblázata

Részlet Bill Lomax
Magyarország 1956 c. könyvéből
Fordította és kiegészítette Krassó György.
(Aura, Budapest, 1989.)

1945.

Január	A magyar Ideiglenes Kormány Moszkvában aláírja a fegyverszünetet a Szövetséges Hatalmakkal
Február	A szovjet hadsereg felszabadítja Budapestet
Március	Az Ideiglenes Kormány törvény hoz a nagyszabású földreformról A földművelésügyi miniszter Nagy Imre
Április	Magyarország egész területe felszabadul a németek alól. Az Ideiglenes Kormány Budapestre teszi át székhelyét
November	Általános választások Az eredmény: Kiszgazdapárt 57 %, szociáldemokraták 17,4 %, kommunisták 17 %, Nemzeti Parasztpárt 7 % Koalíciós kormány alakul e négy párt képviselőiből

1946.

Magyarországon kikiáltják a köztársaságot, az inflációt megállítják: életbe léptetik az első államosítási intézkedéseket.

1947.

A Kiszgazdapárt vezető politikusait a kormányból való kilépésre kényszerítik, hároméves gazdasági tervet jelentenek be és a bankokat államosítják. Magyarország 1947. február 10-én Párizsban aláírja a békeszerződést, amelynek értelmében Csehszlovákia, Jugoszlávia és Románia visszakapja az 1938 és 1941 között német és olasz nyomásra Magyarországhoz csatolt területeket, kivéve Kárpát-Ukrajnát, amiről Csehszlovákia a Szovjetunió javára már korábban lemondott. Magyarország határai ismét a trianoni békeszerződésben megszabott határok, kivéve egy Pozsonytól Délre fekvő kisebb területet, amelyet Csehszlovákia kap meg.

1948.

További államosítások: egyesül a kommunista és a szociáldemokrata párt: új kormány alakul, amelyben az összes kulcspozíciót a kommunisták tartják kézben. Az első intézkedések a mezőgazdaság kollektivizálására. Mindszenty József hercegprímást letartóztatják.

1949.

„Egylistás” választások. Az egypártrendszer állandósul. RAJK LÁSZLÓT és más vezető „hazai” kommunistákat a „títóizmus” vádjával letartóztatják, pert folytatnak ellenük és kivégzik őket. A „tervkölcson”-nel megkezdődnek az évente ismétlődő, kikényszerített békekölcson-jegyzések. Az államosítást kiterjesztik minden tíz alkalmazottnál többet foglalkoztató cégre. Létrehozzák az Államvédelmi Hatóságot – az ÁVH-t – olyan önálló rendőri erőként, amely csak a kormánynak tartozik felelősséggel.

1950.

Az első ötéves terv. Normarendezések, ár- és bérrendezések. A lakosság életszínvonala számottevően csökken. A rendőrterror további erősödése. A Szociáldemokrata Párt és a Kiszgazdapárt számos korábbi tagját letartóztatják.

1951.

Letartóztatnak több vezető beosztású „hazai” kommunistát, köztük Kádár Jánost, Kállai Gyulát, Losonczy Gézárt és Donáth Ferenceet. Tömeges elhurcolások és kényszermunka – táborokban történő internálások, az egyházak növekvő üldözése és a mezőgazdaság kollektivizálásának felgyorsítása. Az MDP II. kongresszusa. Jelentősen megemelik az első ötéves terv amúgy is feszített termelési és beruházási előirányzatait.

1952.

A sztálinista diktatúra tetőpontja. RÁKOSI MÁTYÁS a Magyar Dolgozók Pártja főtitkára – „Sztálin legjobb magyar tanítványa” – lesz a miniszterelnök.

1953.

- Március SZTÁLIN halála
- Június A Magyar Dolgozók Pártja vezetőit – köztük Rákosi Mátyást, Gerő Ernőt és Farkas Mihályt – Nagy Imrével együtt Moszkvába rendelik a szovjet vezetőkkel való megbeszélésre. Budapestre visszatérésük után az MDP vezetését a „kollektív vezetés” szellemében újjászervezik és a Központi Vezetőség elfogadja a júniusi határozatokat, amelyek bírálatot gyakorolnak a párt korábbi politikája fölött.
- Július NAGY IMRE váltja fel Rákosit a miniszterelnöki székben és meghirdeti kormányprogramját „az új szakasz”-t. Nagy Imre programjában szerepel amnesztia a politikai elítéltek számára, az internálótáborok feloszlata, valamint gazdasági és szociális reformok is. RÁKOSI a párt első titkára marad.

1954.

Számos kommunista és szociáldemokrata politikai elítélt kiszabadul.

1955.

- Március A Központi Vezetőség „jobboldali elhajlással” vádolja Nagy Imrét, és megbélyegzi az „új szakasz” politikáját.
- Április NAGY IMRÉT megfosztják minden párttiszségtől, beleértve a Politikai Bizottságban és a Központi Vezetőségben viselt funkcióit is. HEGEDŰS ANDRÁS lép a helyébe miniszterelnökként.
- Május Létrehozzák a Varsói Szerződést, amelynek egyik alapító tagja Magyarország. Hruscsov és Bulganyin látogatást tesz Jugoszláviában: úgy nyilatkoznak, hogy Sztálin Tito elleni vádjai hamisak voltak. Magyarországon Gimes Miklós kritizálja Rákosit: Gimest kizárják a pártból.
- Október Az ÍRÓSZÖVETSÉG elnöksége egyöntetűen lemond: az írók memorandumot terjesztenek be a Központi

Vezetőséghez, a cenzúra eltörlését és nagyobb alkotói szabadságot követelve.

December Nagy Imrét kizárják a Magyar Dolgozók Pártjából. A Központi Vezetőség elítéli és megfegyelmezi az írókat. A Petőfi Kör nyilvános viták sorozatát tervezi.

1956.

Február A Szovjetunió Kommunista Pártjának XX. KONGRESSZUSA. Hruscsov megtartja Sztálint leleplező „titkos beszédét”. Magyarországon rehabilitálják Kun Bélát, akit sztálinista tisztogatások során végeztek ki Moszkvában 1939-ben.

Március A Petőfi Kör első nyilvános összejövele Rákosi kijelenti, hogy Rajk László ártatlan volt azokban a büntettekben, amelyek miatt kivégezték, de minden felelősséget az államvédelmi vezetőkre hárít. Az ÍRÓSZÖVETSÉG-ben Rákosit lemondásra szólítják fel.

Április Sok további politikai elítélt szabadul ki a börtönből.

Május A PETŐFI KÖR vitorsorozatot tart a XX. kongresszus határozatainak Magyarországra való alkalmazásáról.

Június A Petőfi Kör egyik gyűlésén Rajk özvegye – Rajk Júlia – azt követeli, hogy férje nevét mossák tisztára, gyilkosait pedig állítsák bíróság el. Egy másik vitán Déry Tibor és Losonczy Géza követeli, hogy változás történjék a pártvezetésben és Nagy Imre kerüljön vissza a hatalomba. A Központi Vezetőség elítéli a Petőfi Kört, működését szüneteltetik és Déry Tibort kizárja a pártból. A lengyelországi Poznanban a lengyel hadsereg veri le a munkások tüntetéseit: ennek visszhangja sztrájkokban és nyugtalanságokban nyilvánul meg Magyarországon.

Július RÁKOSI lemond a párt első titkári beosztásáról (Ennek közvetlen előzménye az volt, hogy Mikojan váratlanul Budapestre jött és a Központi Vezetőség ülésén a szovjet pártvezetés nevében Rákosi leváltását követelte. Rákosi távozott.) és GERŐ ERNŐ lép a helyébe. Kádár János és más „centristák” bekerülnek a Politikai Bizottságba.

Szeptember Az Írószövetség kongresszusa új elnökséget választ, elveti a párt által javasoltakat és több nem kommunista író választ meg. Bíráló és lázadó hangú cikkek új hulláma a sajtóban és az irodalmi lapokban.

Október 6. Rajk László ünnepélyes temetése.

Október 14. Nagy Imrét visszaveszik a Magyar Dolgozók Pártjába.

- Október 15. Gerő és Kádár vezetésével párt- és kormányküldöttség utazik Belgrádba megbeszéléseket folytatni Titóval.
- Október 16. Szegeden diákgyűlést tartanak, ahol elhatározzák egy új diákszervezet – a MEFESZ – megalakítását, és támogatást kérnek ehhez Magyarországon minden egyeteméről.
- Október 21. Varsóban a szovjet tiltakozás ellenére Wladislaw Gomulkát választják meg a Lengyel Egyesült Munkáspárt új első titkárának.
- Október 22. A budapesti diákoknak a Műszaki Egyetemen tartott tömeggyűlése megszavazza a MEFESZ-hez való csatlakozást. A diákok 16 pontos határozatban fogalmazzák meg követeléseiket, azt kívánva, hogy vonják ki a szovjet csapatokat, demokratizálják a magyar politikai életet és létesüljön új kormány Nagy Imre vezetésével. A gyűlés tüntetést hirdet másnapra követeléseik támogatására és a lengyel eseményekkel való szolidaritás kifejezésére.
- Október 23. A budapesti diáktüntetés reformokat és Nagy Imrének a hatalomba való visszatérését követeli. Gerő – a párt első titkára – a rádióbeszédet tart, s ebben a felvonulókat a nép ellenségeiként bélyegzi meg. Nagy Imre a Parlament előtt szól a tömeghez. Sztálin szobrát ledöntik. A Rádió épületénél harcok robbannak ki, s ezek folytatódnak egész éjszaka.
A kormány behívja a szovjet csapatokat a lázadás letörésére.
- Október 24. A rádió bejelenti NAGY IMRE miniszterelnöki kinevezését. GERŐ a párt első titkára marad. Statáriumot hirdetnek. Utcái harcok Budapesten szovjet tanok ellen. A tüntetések és fegyveres összecsapások kiterjednek az egész országra. Mikojan és Szuszlov Budapestre érkeznek.
- Október 25. Tüntetőik barátkoznak a szovjet csapatokkal: a felvonulás vérfürdőbe fullad a Parlamentnél. Gerő helyett KÁDÁR JÁNOS lesz a Magyar Dolgozók Pártja első titkára. Nagy és Kádár elítéli az ellenforradalmi elemeket, de reformokat ígér a rend helyreállítása utáni időkre.
- Október 26. Heves harcok az egész országban. Általános sztrájk, munkástanácsok alakulnak a gyárakban, forradalmi bizottságok létesülnek a vidéki városokban. Maléter Pál ezredes csatlakozik a forradalomhoz és átveszi a Kilián laktanya parancsnokságát.
- Október 27. Nagy Imre vezetésével új kormány alakul, melyben helyet kap Tildy Zoltán és Kovács Béla nem kommunista politikus is.
- Október 28. A kormány elrendeli a tűzszünetet. Nagy Imre megígéri a szovjet csapatok kivonását és az ÁVH feloszlatását.

- Október 29. A szovjet csapatok megkezdik a kivonulást Budapestről, de a harcok folytatódnak néhány helyen, így a Kilián laktanyánál. Miután Nasszer még júliusban államosította a Szuezi-csatornát, Izrael megtámadja Egyiptomot, és elfoglalja a Gázai-övezetet és a Színai-félszigetet. A világ figyelme a Közel-Kelet felé fordul.
- Október 30. Az MDP Budapesti Bizottságának ostroma tömegmészárlásba torkollik a Köztársaság téren. Nagy Imre bejelenti az egypártrendszer eltörlését és az 1945-ös koalíció demokratikus pártjainak újjászervezését. Szűkebb kabinet alakul, amelyben részt vesznek nem kommunista pártok képviselői is. Mindszenty hercegprímás kiszabadul. A szovjet kormány nyilatkozatot tesz közzé a szocialista országok közötti kapcsolatok egyenjogúságának elveiről, de egyben már azt állítja, hogy Magyarországon a dolgozók „jogos és haladó mozgalmához”, „a régi földesúri-kapitalista rendet” visszaállítani akaró, „sötét reakciós és ellenforradalmi erők csatlakoztak”. Mikojan ismét Budapesten jár, ahol lengyel vezetőkkel is tárgyal.
- Október 31. Gyűlés a Kilián laktanyában a Nemzetőrség megszervezésére. Maléter Pált honvédelmi miniszterhelyettesnek nevezik ki. Győrből hírek érkeznek a Dunántúli Nemzeti Tanács megalakulásáról: Miskolcra új szovjet csapatok Magyarországra érkezését jelentik.
- November 1. Nagy Imre bejelenti Magyarország kilépését a Varsói Szerződésből, és felhívja az Egyesült Nemzeteket, hogy védje meg Magyarország semlegességét. Kádár János új kommunista párt – a Magyar Szocialista Munkáspárt – megalakulását jelenti be. Kádár János eltűnik.
- November 2. Szovjet csapatok veszik körül a magyar városokat és repülőtereket. Folyamatos jelentések új szovjet csapatok Magyarországra érkezéséről. Nagy Imre tiltakozik a szovjet nagykövetnél és megismétli felhívását az Egyesült Nemzetekhez. Titkos tárgyalás Jugoszláviában, Briom szigetén szovjet és jugoszláv vezetők között. Hruscsov tájékoztatja Titót a magyarországi fegyveres beavatkozás tervéről.
- November 3. A még megmaradt sztálinista miniszterek lemondanak kormánytagságukról. Új koalíciós kormány alakul, amelyben a honvédelmi miniszter Maléter Pál. Mindszenty bíboros rádióbeszédet tart. Magyar-szovjet tárgyalások kezdődnek a szovjet csapatok kivonásával.
- November 4. Szovjet csapatok hajnalban támadást indítanak Budapest ellen. Bejelentés új, teljesen kommunista kormány KÁDÁR JÁNOS és

MÜNNICH FERENC vezetésével történt megalakulásáról.
Nagy Imre és több munkatársa a jugoszláv követségen keres menedéket.
Heves harcok tombolnak az egész országban.

- November 5. Angol és francia csapatok szállnak partra az egyiptomi Port Szaid térségében.
- November 5-11. A harcok folytatódnak, csökkenő számú ellenállás a fészkekben.
A munkásnegyedek tanúsítják a legerősebb ellenállást a szovjet invázióval szemben.
Budapesten Csepel az egyik legutolsó központ, amely elesik.
Menekültek tömege indul Nyugatra.
- November 12. Az Újpesti Forradalmi Munkástanács felhívást bocsát ki központi munkástanács megalakítására.
- November 14. Nagybudapest KÖZPONTI MUNKÁSTANÁCSA megalakul az újpesti Egyesült Izzógyárban. A Központi Munkástanács küldöttsége találkozik Kádárral, aki úgy nyilatkozik, hogy a többpártrendszer és a szabad választások mellett van.
- November 21. Az országos munkástanács megalakítására összehívott konferencia tanácskozását szovjet tankok segítségével erőszakosan akadályozzák meg.
Tiltakozásképpen 48 órás általános sztrájk hirdetése.
- November 22. Nagy Imrét és munkatársait a szovjet katonaság letartóztatja, azt követően, hogy személyes biztonságukat szavatoló ígéretet kaptak a magyar kormánytól és elhagyták a jugoszláv nagykövetség épületét. Romániába deportálják őket.
- November 23. Egy óra hosszat senki nem megy ki az utcákra, így emlékezve meg a forradalomról.
- November 25. Megbeszélés a kormány és a Központi Munkástanács vezetői között a Parlament épületében.
- December 4. Néma nőtüntetés Budapesten, megemlékezésképpen a szovjet intervenció áldozataira.
- December 6. Értelmiségi és munkásvezetők tömeges letartóztatása.
- December 8. Az Országos Munkástanács létrehozására összehívott gyűlés 48 órás tiltakozó sztrájkot hirdet tiltakozásul a növekvő elnyomás ellen és nemzetközi szolidaritási sztrájkokra szólít fel.
- December 9. A kormány betiltja a Központi Munkástanács működését és annak számos vezetőjét letartóztatja. Rác Sándor és Bali Sándor elkerülik a letartóztatást és a Beloiannisz gyár munkásai közt találnak menedéket.

- December 11. Ráczot és Balit letartóztatják a Parlament épületénél, miután elfogadták a Kádárral való találkozásra szóló meghívást. A kormány szükségállapotot hirdet és betiltja a Magyar Értelmiség Forradalmi Tanácsa és minden területi munkástanács működését.
- December 12. Általános sztrájk Rácz és Bali letartóztatása elleni tiltakozásul.
- December 13. Kormányrendelettel létrehozzák a bírói eljárás nélküli fogvatartás intézményét és különleges rögtönítélő bíróságokat állítanak fel.

1957.

- Január 11. Több ezer munkás tüntetett a Csepel Vas- és Fémművekben. A tüntetést a karhatalom feloszlatta.

Tízezreket vetnek börtönbe és internálótáborokba. A kivégzések 1959. december 31-ig folytatódnak.

1958.

- Június 17. Budapesten és Moszkvában hivatalos közleményt tesznek közzé, és ebben bejelentik, hogy halálra ítélték és kivégezték NAGY IMRÉT, MALÉTER PÁLT, SZILÁGYI JÓZSEFET és GIMES MIKLÓST, a forradalom vezetőit. LOSONCZY GÉZÁ-ról azt közlik, hogy meghalt a börtönben. A többi vezetőt hosszú börtönbüntetésre ítélik.

Tartalomjegyzék

1.	Előzmények	5
2.	Az 1956-os forradalom csepeli krónikája 1956. október 23. – 1957. január 11.	11
2.1	Fegyveres harcok (A forradalom első szakasza) 1956. október 23. – november 11.	11
2.2	Politikai küzdelmek (A forradalom második szakasza) 1956. november 12. – 1957. január 11.	31
3.	A forradalmat követő számonkérés és megtorlás	37
4.	A forradalom csepeli kronológiája	41
5.	In memoriam Az 1956-os forradalom és számonkérés ismert csepeli áldozatai	47
6.	A legfontosabb forrásmunkák jegyzéke	51
7.	Melléklet	53
7.1	Korabeli dokumentumok másolatai	53
7.2	Magyarország 1945–58. A legfontosabb események időrendi táblázata. Részlet Bill Lomax Magyarország 1956 c. könyvéből	77
8.	Tartalomjegyzék	85

